

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů

Pastorální teologie

Ing. Veronika Rafaela Slavíková OP

**PASTORAČNÍ PROJEKT PRO ZÁJEMCE
O ŘEHOLNÍ POVOLÁNÍ**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Aleš Opatrný, ThD.

PRAHA 2007

Děkuji vedoucímu práce za poskytnuté konzultace a metodické vedení.

Děkuji pražskému konventu sester dominikánek, který mi umožnil věnovat se této práci. Formační komisi České kongregace sester dominikánek děkuji za podnětné konzultace a jazykové korektury.

Zvláštní poděkování patří paní Jarmile Hřebačkové.

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.“

V Praze dne

3/IV-07 Slavětová v.R.

Obsah

1	ÚVOD.....	5
2	VOLBA ŽIVOTNÍHO STAVU	6
	2.1. TERMINOLOGIE ŽIVOTNÍCH STAVŮ V PRÁVNÍCH NORMÁCH	7
	2.2. ŽIVOTNÍ STAVY PODLE CÍRKEVNÍCH DOKUMENTŮ	8
	2.3. TEOLOGIE ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA U ZVĚŘINY A KOHUTA	9
	2.4. SHRNUÍ STAVU ZASVĚCENÝCH KŘEŠŤANŮ	13
3	ÚČASTNÍCI PASTORACE	15
	3.1. MLADÍ LIDÉ	15
	3.1.1. <i>Charakteristické rysy mladých lidí z pohledu církve</i>	15
	3.1.2. <i>Hodnoty mladé generace podle sociologických průzkumů</i>	17
	3.1.3. <i>Přání a prognózy vývoje duchovního života</i>	18
	3.2. ZÁJEMCI O ŘEHOLNÍ ŽIVOT	20
	3.2.1. <i>Zájem, očekávání a hledání</i>	20
	3.2.2. <i>Terminologie v příslušných právních normách</i>	22
	3.2.3. <i>Terminologie v církevních dokumentech</i>	23
	3.3. ZÁSADY DOPROVÁZENÍ	24
	3.3.1. <i>Zásadní pomoc Ducha Božího a Marie</i>	24
	3.3.2. <i>Přítomnost společenství a požadavky služby doprovázení</i>	25
	3.4. HRANICE VE VZTAZÍCH.....	26
	3.5. SHRNUÍ KLÍČOVÝCH PODKLADŮ TÝKAJÍCÍCH SE ÚČASTNÍKŮ PASTORACE.....	28
4	PASTORACE A FORMACE	30
	4.1. PASTORACE	30
	4.1.1. <i>Vybrané právní normy k pastoraci</i>	31
	4.1.2. <i>Církevní dokumenty o pastoraci</i>	33
	4.1.3. <i>Komentáře o pastoraci</i>	35
	4.2. FORMACE	36
	4.2.1. <i>Vybrané právní normy k formaci</i>	36
	4.2.2. <i>Církevní dokumenty o formaci</i>	37
	4.2.3. <i>Komentáře k formaci</i>	40
	4.3. SROVNÁNÍ MEZI PASTORACÍ A FORMACÍ	41
	4.4. MODELOVÉ PŘÍSTUPY K ZÁJEMCŮM O ŘEHOLNÍ ŽIVOT	42
5	PROJEKT	45
	5.1. CELKOVÁ KONCEPCE PROJEKTU PRÁCE SE ZÁJEMCI.....	45
	5.2. PASTORAČNÍ PROJEKT	46
	5.2.1. <i>Pastorační péče vrstvy I – „já a Bůh“</i>	47
	5.2.2. <i>Pastorační péče vrstvy II – „já a Bůh a vy“</i>	53
	5.3. ZÁVĚR A ZHODNOCENÍ PROJEKTU.....	56

6 ZÁVĚR	57
PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK	58
PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY	59
- PRAMENY:	59
- KNIHY:	59
- ČASOPISY, STUDIE:	60
- INTERNÍ TEXTY ŘEHOLNÍCH SPOLEČNOSTÍ:.....	60

1 Úvod

Naše země se smí již druhé desetiletí těšit ze svobody dané církvi a jejímu přirozenému životu projevujícím se v pestrých aktivitách od služeb pastoračních, sociálních, od školství až k zvláštním formám života – přímého zasvěcení se službě církvi.

Tato bakalářská práce se týká konkrétní aktivity církve – pastorage. Pastorage je zastřešující pojem pro činnost členů církve zaměřená na vedení, doprovázení skupiny lidí po jistý čas a směřující k určitému cíli. Pastorační projekt, který je cílem této práce, je vytvořen pro mladé lidi mající zájem o řeholní povolání. Vzniká za účelem doplnit projekt výchovy řeholního dorostu „Ratio institutionis“ jako jeho předstupeň pro řeholní společnost České kongregace sester dominikánek.

K vypracování programu výchovy „Ratio institutionis“ vyzývá Kongregace pro instituty zasvěceného života a apoštolské společnosti¹ a považuje takový dokument pro každý řeholní institut za užitečný a nutný. K vypracování však obecně zavazuje už samotný Kodex církevního práva.² Doporučuje probrat církevní dokumenty k tomuto tématu, aby se výchova řeholníků konala v plném souladu s pastoračními směrnicemi univerzální církve a církvi místních.³ Program formace vytvořený podle původního charismatu institutu má jasně a dynamicky ukázat cestu pro dosažení spirituality vlastní řeholní rodiny a stanovit pravidlo, jak předat ducha institutu novým pokolením.⁴

Apoštolský list Jana Pavla II. na závěr jubilejního roku 2000 vyznačuje směry cest, kterými se má výchova a vedení mladých lidí ubírat. Píše: „*Jednota církve neznamena uniformitu, ale organickou integraci všech oprávněných rozdílů. .. Je tudíž nezbytné, aby církev třetího tisíciletí podněcovala pokřtěné a biřmované k tomu, aby poznávali a přijímali svou zodpovědnost za život církve. Vedle služebního kněžství mohou rozkvétat další oficiálně ustanovené nebo neformální služby, přispívat k dobru celého společenství a vycházet vstříc jeho jednotlivým potřebám katechezí, výchovou mládeže. .. Velkorysé úsilí je třeba věnovat - především vytrvalou modlitbou k Pánu žně (srov. Mt 9,38) – rozvoji povolání ke kněžství a k zasvěcenému životu. Tato otázka má zásadní dopad na život církve po celém světě, v některých odedávna křesťanských zemích přerostla v drama způsobené*

---

¹ Srov. KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA: Směrnice pro výchovu v řeholních institutech *Potissimum institutioni*, (ze dne 2.2.1990), in: *Zasvěcený život ve světle reformy II.vatikánského koncilu*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997, 365-420, čl. 4-5.

Srov. JAN PAVEL II: O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě *Vita consecrata*, (ze dne 25.3.1996), in: *Zasvěcený život ve světle reformy II.vatikánského koncilu*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997, 217-318, čl. 68.

² Srov. JAN PAVEL II: Kodex kanonického práva *Codex iuris canonici*, (ze dne 25.1. 1983), in: *Kodex kanonického práva*, Praha: Zvon, 1994, 659 §2.

³ Srov. PI 3-4.

⁴ Srov. VC 68.

změnou společenské situace a zvláštění ve víře, vyvolané konzumismem a sekularismem. Je nezbytné a naléhavé rozvinout pastorační věnovanou povolání...“⁵

Papež nemluví neadresně k církvi, svou důvěru zvláště k mladým jednoznačně vyznává na závěr Jubilea roku 2000 tím, že ji nazývá zvláštním darem Ducha svatého. Společenství církve ukazuje cestu k mladým. Vybízí církev, aby nepropadala pesimismu, když vidí mladé s jejich problémy a křehkostí vyplývající ze současné společnosti. Tvrdí, že když je Kristus představen mladým lidem ve své pravé podobě, pak ho vnímají jako přesvědčivou odpověď a jsou schopni přijmout jeho poselství, přestože je náročné a poznamenané křížem.⁶ Proto papež neváhá od mladých lidí vyžadovat radikální volbu víry a života.

Osobní vztah důvěry k mladým, postavený na dobré znalosti jejich životní situace v celku zraní člověka, vyslovuje i papež Pavel VI. ve své promluvě k mládeži 25.2.1978. *„Buďte svědky své víry! Žijte a hlásejte – při vši úctě k přesvědčení druhých – křesťanský životní názor; skutky, se vši prostotou a radostí, s odvahou, bez ústupků a bez zbabělosti. .. Máte v sobě přirozenou náplň radosti a optimismu, hlásejte tedy radost, která plyne z evangelia a je v souzvuku s tajemstvím kříže. Hlásejte to paradoxní štěstí, vyjádřené v blahoslavenstvích. .. Mládež miluje pravdu a upřímnost a zavrhuje pokrytectví a lež. .. Mládež je ochotná k oběti, kdykoliv po zhodnocení velikosti nějakého úkolu usoudí, že stojí za to se mu oddat. .. Řekněte ostatní mládeži, že každý únik k planým snům, zoufalství, k snadnému životu, k drogám a násilí je neplodný, a že pouze schopnost darovat se něco opravdu vybuduje. .. Tak zlepšíte společnost ne bouráním, ale budováním něčeho nového a krásného.“⁷* Papež vidí problémy mladých lidí a právě proto je jednoznačně vede k cestě plnohodnotného. Věřící jim, vkládá do nich naději, váží si jich a uznává je za plnohodnotné členy církve. Proto jim se vši vážností dává zodpovědný a závazný úkol.

Text uvedené promluvy je motivem této práce, jejím duchovním odkazem a smělou nadějí k tvořivosti.

2 Volba životního stavu

Životní stav a zvláště jeho volba je nelehkou otázkou především pro ty, kteří berou svůj život jako osobní závazné poslání. Správné povědomí a poznávání životních stavů je pro ně důležité na cestě osobního rozlišování a pravdivé volby ve svém životě. Konkrétní volbou je život zacílen a může dojít svého naplnění. V současném světě se však takový postoj

---

⁵ JAN PAVEL II: Apoštolský list papeže Jana Pavla II. na závěr jubilejního roku 2000 *Novo millennio ineunte*, (ze dne 6.1.2001), Praha: Sekretariát ČBK, 2001, čl. 46.

⁶ Srov. tamtéž, čl. 9.

⁷ in: Liturgie hodin III, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2003, 1405-1406.

„nenosí“. Naplnění života vidí v maximální míře svobody, v odmítání veškerých závazků, v nepřeborné nabídce všeho možného i nemožného, co musíte mít, abyste žili dokonale „in“. Rakovina poznání pravdy o svobodě, daru Božím, který dává člověku pravou důstojnost, je pro současné lidi těžkou zkouškou. Proto mnozí otázku životního stavu vůbec neřeší a pravděpodobně si ji ani nepoložili a nepoloží.

Tato kapitola nejdříve uvádí do základní terminologie a norem, které se dotýkají oblasti životních stavů. Navazuje myšlenkami dokumentů a vyvrcholí presentací dvou konkrétních podnětných studií k tématu životních stavů.

2.1. Terminologie životních stavů v právních normách

Právní normy jsou jako zákonodárné dokumenty církve pomocným nástrojem k zachování náležitého pořádku jak v životě jednotlivců a společenství, tak v činnosti církve. Právo svým střízlivým slovníkem určuje hranice termínům. V některých termínech však kolísá. Tato skutečnost ilustruje živou vazbu právních norem s žitou praxí a poznáním odborníků. Zastavíme se u obecného církevního práva a následně u vnitřního práva České kongregace sester dominikánek, u článků mluvících o životním stavu, jeho volbě a formě.

Obecná právní norma, Kodex kanonického práva, přiznává na prvním místě všem křesťanům právo zvolit si svůj životní stav.⁸ Zasvěcený život je v Kodexu definován jako trvalý způsob života podle evangelijních rad, jímž se věřící zcela zasvěcují Bohu, protože se pod vlivem Ducha svatého rozhodli důsledněji následovat Krista.⁹ Právě některé křesťany Bůh povolává do zasvěceného stavu, aby v životě církve využívali zvláštního daru a podle cíle jejich společnosti napomáhali jejímu poselství spásy.¹⁰ K povaze stavu zasvěceného života Kodex jednoznačně uvádí, že tento stav není svou povahou ani stavem duchovním, ani laickým.¹¹

Formami zasvěceného života jsou společnosti zasvěceného života, kam patří řeholní společnosti¹² a sekulární společnosti¹³. Dalšími formami, kromě společností zasvěceného života, je poustevnický život¹⁴ a zasvěcený stav panen¹⁵. V řeholních společnostech vedou členové společný bratrský život a podle vlastního práva skládají veřejné sliby.¹⁶ Naopak

---

⁸ srov. CIC 219.

⁹ srov. CIC 573.

¹⁰ srov. CIC 574.

¹¹ srov. CIC 588.

¹² srov. CIC 607-709.

¹³ srov. CIC 710-730.

¹⁴ srov. CIC 603.

¹⁵ srov. CIC 604.

¹⁶ srov. CIC 607-§2.

v sekulárních společnostech se sdružují zasvěcení křesťané žijící ve světě, v němž usilují o dokonalou lásku a tím se snaží přispívat k posvěcování světa.¹⁷

Vlastní právní normy České kongregace sester dominikánek, Stanovy, hovoří o ústředním životním nasměrování společenství sester v základní ústavě. Tam je vymezena forma společenství, kterou je řeholní společnost papežského práva. Sestry se Bohu zasvěcují sliby evangelijních rad a žijí trvale ve společenství podle Stanov.¹⁸ Odpovědí sester na Boží volání je právě jejich zasvěcený život. Zříkají se světského způsobu života, aby žily jediné Bohu společným životem. Řehole jim připomíná, aby žily jednomyslně, měly jednu duši a jedno srdce v Bohu.¹⁹

2.2. Životní stavy podle církevních dokumentů

Jedna ze čtyř základních konstitucí II.vatikánského koncilu, která se věnuje věroučné nauce o církvi – *Lumen gentium*²⁰ věnuje svou čtvrtou kapitolu tématu řeholníků.²¹ Hned v úvodu objasňuje pozici řeholního stavu. „Z hlediska božského a hierarchického zřízení církve tento stav není uprostřed mezi stavem duchovním a laickým, ale Bůh povolává z obou těchto stavů některé věřící, aby využívali tohoto zvláštního daru v životě církve a takto svým vlastním způsobem přispívali k jejímu spasitelnému poslání.“²² V následujícím bodě se upřesňuje cíl: „Řeholní stav též jedinečným způsobem hlásá nadřazenost království Božího nade všechny pozemské hodnoty.“²³ Text ve svém posledním odstavci shrnuje: „Tento stav tedy, zřízený na vyznávání evangelijních rad, nepatří sice k hierarchickému zřízení církve, náleží však pevně k jejímu životu a svatosti.“²⁴ Mírně zavádějící pro svou odlišnou terminologii se mi zdá další bod, kdy text konstituce praví: „Církev nejenom povznáší svým schválením řeholní život k hodnosti kanonického stavu, ale představuje ho též svými liturgickými zákony jako stav zasvěcený Bohu.“²⁵

Na textu věroučné konstituce *Lumen gentium* staví pokoncilní dokument *Renovationis causam*²⁶, který doplňuje koncilní dekret o zasvěceném životě *Perfectae caritatis*²⁷. O postavení řeholníků v církvi říká, že je to stav založený na slibu evangelijních rad nepatřící

¹⁷ srov. CIC 710.

¹⁸ srov. Stanovy České kongregace sester dominikánek, Brno: Vlastní náklad, 2000, STAN 1*.

¹⁹ srov. STAN 6*.

²⁰ in: Dokumenty II.vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 29-100.

²¹ srov. LG 43-47.

²² LG 43.

²³ LG 44.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ LG 45.

²⁶ Srov. KONGREGACE PRO ŘEHOVNÍKY A SEKULÁRNÍ INSTITUTY: O obnově formace k řeholnímu životu *Renovationis causam*, (ze dne 6.1.1969), in: Zasvěcený život ve světle reformy II.vatikánského koncilu, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997, 53-68, úvod.

²⁷ in: Dokumenty II.vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 361-378.

k hierarchickému zřízení církve. Následující dokument *Mutuae relationis*²⁸, který upravuje vztah biskupů a řeholních křesťanů, opět vychází z koncilního textu a jednoznačně zastává názor z *Lumen gentium*, že řeholní stav „není mezistavem mezi kleriky a laiky“, nýbrž z obou vychází jako zvláštní dar pro život celé církve a je zvláštní účastí na svátostné povaze Božího lidu.

Posynodální apoštolský list *Christifideles laici*²⁹ věnuje svou 55. kapitolu přímo životním stavům a povoláním. Celý dokument je koncipován z biblického pohledu „dělníků na vinici“³⁰ a jasně poukazuje, že na rovině bytí jsou všichni křesťané ratolestmi jediného kmene, jímž je Kristus. Jednotlivé životní stavy pak řadí pokojně vedle sebe a vidí je spojeny díky jedinému smyslu, který mají. Smysl, který představují jednotlivé životní stavy ve společenství církve, je v určitém způsobu, jímž se žije stejná křesťanská důstojnost a všeobecné povolání ke svatosti v dokonalosti lásky. Tyto způsoby jsou zároveň rozdílné a komplementární, takže každý z nich má své vlastní nezaměnitelné rysy a zároveň je ve vztahu k ostatním a slouží jim.

Teologická úvaha o povaze zasvěceného života vstoupila v posledních letech na nové cesty, které vycházejí z učení II.vatikánského koncilu. V jeho světle lze pochopit, že zasvěcený život je od počátku v církvi přítomný a nemůže v ní nikdy chybět. Je totiž její neoddělitelnou součástí, pro ni zcela zásadní a vyjadřující bytostně její povahu. Text apoštolské adhortace Jana Pavla II. *Vita consecrata* výše napsané myšlenky precizuje. Ukazuje, že obraz církve složené pouze z posvěcených služebníků a laiků neodpovídá záměrům jejího Zakladatele, které můžeme vyčíst z evangelií a knih Nového zákona.³¹

2.3. Teologie zasvěceného života u Zvěřiny a Kohuta

Pro účel této práce jsem vybrala z prací dvou současných, byť o generaci rozdílných, českých teologů. Ve svých pracích o teologii zasvěceného života docházejí však k obdobným závěrům. Oba se věnují studiím teologických reflexí terminologie životních stavů v církvi a tématu vztahu těchto stavů k církvi a v církvi. Teologické dílo a pohledy Josefa Zvěřiny odráží poctivou práci českého teologa v době života „podzemní církve“ v naší zemi. Jeho názory jsou přirozeně svěží, odzbrojující svou novostí, postrádající

---

²⁸ Srov. KONGREGACE PRO ŘEHOLNÍKY A SEKULÁRNÍ INSTITUTY, KONGREGACE PRO BISKUPY: Direktivy pro vzájemné vztahy mezi biskupy a řeholními křesťany v církvi *Mutuae relationis*, (ze dne 14.5.1978), in: *Zasvěcený život ve světle reformy II.vatikánského koncilu*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997, 105-136, čl. 10.

²⁹ JAN PAVEL II: O povolání a poslání laiků v církvi a ve světě *Christifideles laici*, (ze dne 30.12.1988), Praha: Zvon, 1990.

³⁰ Mt 20,1 nn.

³¹ Srov. VC 29.

zjednodušující oposlouchané fráze. Systematicky se však řeholnímu životu a jeho spiritualitě nevěnoval.

Základem, který si Zvěřina klade k tématu životních stavů je názor, že existence křesťana v církvi není jenom jeho bytím v církvi, ale děním se církve v něm. V křesťanovi církev nabývá své konkrétní podoby. Ve své knize *Teologie agapé*, v kapitole o řeholním životě píše³², že k plnosti církve patří řeholní stav. Nepovažuje ho za stav v církvi, ale za stav církve v tom smyslu, že v něm žije církev zvláštním charismatickým způsobem své snoubenecké spojení s Kristem v „nerozdělené lásce a vydanosti“. Řeholník a řeholnice následují Krista podle jeho rad. Autor objasňuje, že tyto rady jsou sice dány všem křesťanům, ale řeholní křesťanka a křesťan je chtějí uskutečňovat zvláštním způsobem – radikálně. Potom už pro ně nejsou radami, ale závazkem milosti. Evangelium zůstává vždy hlavním pravidlem. O životě řeholníků ve společenství tvrdí, že právě tak vydávají světu svědectví o možnosti bratrství a sesterství podle Ducha. Specifikum jednotlivých řeholních společenství vidí autor v charismatu zakladatelek nebo zakladatelů, kteří utvářejí charakteristický způsob života následování Krista, zvláštní spiritualitu. Řeholní život nemá charakter svátostný, ale charismatický, ne svěcení, ale zasvěcení.

Ve svazku studií vydaných pod souborným názvem „Odvaha být církví“³³ se formou otázek Zvěřina opět věnuje tématu řeholí a staví ho na učení II.vatikánského koncilu, konstituci *Lumen gentium*. Ptá se po přítomné formě řeholního povolání. Po poslání řeholí v dnešním světě? Vyvozuje, že *Lumen gentium* ukazuje nové základní východisko pro odpovědi tím, že před kapitolu o řeholnicích vsunuje kapitolu o všeobecném povolání ke svatosti v církvi. Tuto myšlenku autor více rozvádí. Píše, že řeholní povolání je součástí tajemství Božího lidu v tajemném těle Kristově. Proto nemůže být společenstvím privilegovaných a protože taková společenství křesťanští bratři potřebují, řehole se nesmí od nich odlučovat. Křesťanská dokonalost není pro vlastní užitek, ale pro oslavu Boha a službu bližnímu. Řehole je součástí poutnického stavu celé církve, proto není „stavem dokonalosti“, ale povoláním k větší svatosti. Řeholní křesťan má ovšem jít trochu napřed, má ukazovat cestu. Zvěřina ještě upozorňuje, že řehole je charisma – zvláštní Boží dar – a zároveň instituce. Oboje ve správném poměru a správné vazbě tvoří křesťanskou řeholi. Není správné, když instituce převládá nad charismatem. Potom je řeholní život rutina, dbá se jen o vnější pravidla a ztrácí se živá vroucnost, bezprostřednost a smysl pro podstatu.

Primární důraz Zvěřinových úvah je v myšlence, která vidí řeholní stav jako součást tajemství Božího lidu v tajemném těle Kristově. Tento stav nemůže být stavem izolovaným

---

³² ZVĚŘINA Josef: *Teologie agapé*, Praha: Scriptum, 1994; 89-90.

³³ ZVĚŘINA Josef: *Odvaha být církví*, Mnichov: Opus bonum, 1983, 68 – 69.

nejen od světa, ale do jisté míry i od ostatní církve. Nemůže se pokládat za nehybný stav dokonalosti, protože řehole je součástí poutnického stavu církve. Aby tyto skutečnosti Zvěřina zdůraznil, používá někdy terminologického výrazu „řeholní křesťan“. Klíčem pro odlišení řeholního stavu je podle autora odstupňování radikality a plnosti, s níž je následování Krista podle jeho rad realizováno. Rozlišení je spíše v jinakosti, v jiném druhu a v jiném poli činnosti, a to díky působení Ducha svatého. Ten dává některým křesťanům hlubší porozumění Kristovým slovům o bezvýhradném darování sebe sama a vede je k touze po důvěrnějším zasvěcení službě Bohu a bratřím. Nejde o něco zcela nového, nýbrž o „dokonání křtu.“³⁴

Zvěřina interpretuje³⁵ skutečnost řeholního života jako charismatické rozvedení svátostného základu křtu a biřmování, tj. velikonočního a svatodušního tajemství snubního spojení církve s Kristem. V tomto smyslu je také stavem církve žijící v nerozdělené lásce a vydanosti. K prožívané skutečnosti života řeholníků v přítomném světě autor píše: „*Dnes by se ještě víc než jindy dala řeholní křesťanka definovat jako osoba vydaná, vydaná Bohu i světu. Ovšem tato vydanost je jiná vůči Bohu a jiná vůči lidem. .. Idea vydanosti v posledku kotví v tajemství trojjediného Boha. V tajemství života osob Nejsvětější Trojice se cele jedna otevírá druhé, absolutně se sobě navzájem sdílejí a cele vydávají.*“³⁶

Teologické studie mladšího autora Pavla Vojtěcha Kohuta OCD nás na první pohled uvedou do problému díky širokému spektru odkazů na prameny z mezinárodní literatury, které jsou nezanedbatelným přínosem k tomuto tématu. Z tohoto hlediska se zde téma zasvěceného života noří do hlubších teologických návazností a je propracovááno z více různých teologických hledisek³⁷.

Teoreticky širší záběr teologického pohledu nám poskytuje Kohutova publikovaná studie „Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy“. Obecný dotaz po tom, co je životní stav v církvi, zodpovídá tím, že jej představuje jako stálý a nezbytný základní typ křesťanské duchovní existence. Je to legitimní, trvale přítomný a v církvi působící křesťanský duchovní stav života, kterému jsou svěřeny vlastní spásonosné služby a charismata ve prospěch jeho samotných nositelů, církve i celého lidstva.³⁸ Termín „životní stav“ by snadno mohl navozovat ryze horizontální, sociologickou, kulturní či psychologickou realitu. Aby se předešlo nepochopení, je lépe mluvit o „křesťanských

---

³⁴ Srov. NOVOTNÝ Vojtěch: Církev v nerozdělené lásce a vydanosti, in: MKR Communio 3-4 (2004) 267-278, 275 – 277.

³⁵ Srov. tamtéž, 274.

³⁶ ZVĚŘINA Josef: Pět cest k radosti, Praha: Vyšehrad, 2003, 224.

³⁷ hledisko eklesiologické, kristologické, pneumatologické, trinitologické, historické aj.

³⁸ Srov. KOHUT OCD Pavel Vojtěch: Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy, in: MKR Communio 3-4 (2004) 242-266, 251.

duchovních stavech“. Tím se zdůrazní základní společná zakotvenost všech křesťanů v Kristu a v Duchu svatém.³⁹ Vztah křesťana k Ježíši Kristu je z teologického hlediska zcela zásadní a tvoří základ jeho duchovní křesťanské existence. Zjednodušeně se dá mluvit o třech základních typech prezentace našeho vztahu k Ježíši Kristu: jde o následování Krista, o spodobnění s Kristem a o snubní přijetí Krista. ... Ve skutečnosti jde ovšem o tři povinně přítomné rozměry v jediném vztahu každého věřícího křesťana k Ježíši Kristu. Tento vztah „se jeví skutečně jako bytí v Kristu“, jako životní situace v plné otevřenosti, šírce, délce, hloubce i výšce /Ef 4,13/ a vitalitě toho, který je „cesta, pravda a život“ /Jan 14,6/. Z výše řečeného plyne, že křesťanovu existenci současně nutně vymezuje i vztah k Duchu, který „je dechem synovské lásky Krista k Otci“.⁴⁰

„Řeholní stav“ se z historického pohledu na dějiny církve vyčleňuje v západním mnišství koncem 5. století. Díky mnišské organizaci vzniká pro mnichy laiky (tedy nekleriky) samostatný stav – řeholní. V návaznosti se pak objevuje idea „silných“ a „slabých“ křesťanů, dvou kategorií věřících. Řeholní stav představoval tu vyšší kategorii, protože kráčet úzkou cestou dokonalosti evangelních rad. Ostatní laici začali být považováni za nižší stupeň, jelikož se spokojují s pouhým zachováváním přikázání. Teologická reflexe křesťanských duchovních stavů (klerici, řeholníci, laici) pak měla tendenci vymezovat jednotlivé životní stavy v opozici k ostatním. Zdůrazňovala jako podstatné prvky daného stavu vždy to, co upírala ostatním dvěma. Opodstatněnost existence stavu zde byla dána mnohem více vlastní výlučností než vzájemnou službou. Autor studie také vymezuje a vnímá jednotlivé duchovní stavy křesťanů vždy ve vztahu k ostatním dvěma. Vidí je však ze své povahy závislé na sobě a ve vzájemné službě. Za společné teologické východisko všech duchovních stavů v církvi jednoznačně staví křestní zasvěcení a z něj plynoucí všeobecné kněžství. Z tohoto pohledu je základním stavem laikát, z něhož přirozeně další dva následně vyrůstají. Řeholní stav rozvíjí křestní zasvěcení laika novým zasvěcením. Klerický stav přidružuje k všeobecnému kněžství služebné kněžství. Vzájemný vztah jednotlivých stavů pak vychází z principů zásadní rovnocennosti co do důstojnosti a činnosti, z rozdílného způsobu podílu na Kristu, s jediným cílem – účastí na trojičném životě předjímaným v životě církve, vzájemným zaměřením jednotlivých stavů ve prospěch ostatních.⁴¹

Současný církevní jazyk používá pro „řeholní stav“ jiný, nový termín - „zasvěcený život“. Odráží se zde nepřehlédnutelný historický moment, kterému dal vyrůst život církve díky své obnově po II.vatikánském koncilu. Pestrost darů Ducha svatého se projevila

---

³⁹ Srov. tamtéž, 248.

⁴⁰ Srov. tamtéž, 244.

⁴¹ Srov. tamtéž, 250-252.

v různých formách laického zasvěceného života. Vznikly sekulární instituty a společnosti apoštolského života. Tak se otevřela konkrétní cesta k překonání onoho pojetí „dvou kategorií“ křesťanů, která se během středověku utvořila.⁴²

Zvěřinovo vnímání „vydanosti“ odpovídá současnému poznávání vanutí Ducha svatého v církvi. Dává vyrůst z „pouhého“ řeholního života životu zasvěcenému, jak poukazuje Kohut v závěru své práce. Myšlenkovou návaznost obou autorů není možné přehlédnout ani ve vnímání jednoty církve a jednotlivých životních stavů v ní. Jednoznačný postoj k řeholnímu stavu jako specifickému „stavu církve“ krystalizuje u Zvěřiny až k termínu „řeholní křesťan“. A opět jakoby tento termín u Kohuta dozrál, když ve svých úvahách pojmenovává životní stavy obecně „křesťanskými duchovními stavy.“ Další spojnicí obou autorů je pohled na křest a jeho zásadnost pro řeholní, zasvěcený život. Tento život vidí Zvěřina jako „dokonání křtu“, jako jeho logický důsledek, ne nějakou nepochopitelnou až zázračnou novost. Obdobnou jedinečnost křtu obhajuje Kohut. Spatřuje křest jako pramen pro veškeré zasvěcení a právě tímto směrem otevírá perspektivu svých teologických studií o zasvěcení.

2.4. Shrnutí stavu zasvěcených křesťanů

Základní právní norma, Kodex kanonického práva z roku 1983 a partikulární normy, které se samozřejmě odkazují na Kodex, plně používají termín „zasvěcený život“ pro jeden z možných svobodně volitelných životních stavů. V pokoncilních dokumentech, reflektujících přítomná teologická bádání, je znatelný posun směrem k širšímu termínu pro život zasvěcený evangelním radám zahrnující jak řeholníky, tak nové formy zasvěcení se Bohu jako životní „stav zasvěcený“.

Spíše, než vlastní pojmenování stavu, vidím jako problematické vzájemné pochopení životních stavů v církvi k sobě navzájem i k církvi samotné. Základem je jednota Božího lidu – křesťanů a současně jejich originalita v Božím plánu v poslání a povolání každého křesťana. Tak je možné připustit existenci různých životních stavů, křesťanských duchovních stavů, které odpovídají pravdě Božího povolání.

Cílem této práce, jak bylo v úvodu řečeno, je pastorační projekt pro mladé lidi, kteří uvažují o životní volbě zasvěceného stavu. Za podstatné považuji pochopení, že zasvěcení křesťané nejsou nějakým zvláštní hierarchickým stupněm v církvi. Jde spíše o styl života, který si z hlediska služebné hierarchie v církvi mohou svobodně zvolit a žít v něm jak kněží a jáhni, tak laici, muži i ženy. Zasvěcený stav života je třeba chápat z pozice vztahu k Bohu,

---

⁴² Srov. tamtéž, 254.

míry zasvěcení se výlučně Bohu. Touto kapitolou měla být problematika zasvěceného stavu uvedena cestou od rozlišení základních termínů, přes dokumenty církve až k teologickým studiím.

Myslím, že je zde na místě zdůraznit ještě jednu skutečnost týkající se skupiny zasvěcených osob žijících v tradičních řeholních společenstvích. Tito lidé, řeholní křesťané, „nepotřebují“ pro svůj životní stav svěcení, další svátost, na rozdíl od svátosti kněžství a svátosti manželství. Zmíněné dvě svátosti jsou viditelným znamením neviditelné milosti, která posiluje v daru služby pro společenství ty, kteří se rozhodli pro službu kněžství či pro život v křesťanské rodině. Řeholníci kvůli svému výlučnému zasvěcení žijí intenzivně ze svátostí církve, které rodí, dávají vzrůst a uzdravují křesťanský život.⁴³

---

⁴³ Srov. Katechismus katolické církve, Praha: Zvon, 1995, čl. 1210.

3 Účastníci pastorační

Tato kapitola se v jednotlivých oddílech věnuje aktérům pastorační a problematice s tím spojené. První oddíl se dívá na mladé lidi, druhý již na konkrétní skupinu mladých, tedy zájemce. Následný oddíl se zaměřuje na ty, kterým je svěřena péče o mladé a poslední oddíl této kapitoly naznačuje problém hranic, které jsou pro vedení a výchovu nezbytné.

3.1. *Mladí lidé*

Nabízejí se nám dva různé úhly pohledů. Klasickým typem vidění jisté vybrané skupiny lidí jsou aktuální vědecké sociologické průzkumy. Typově jinak se dívá současná katolická církev, její pastýři na Petrově stolci i místní církev skrze sekci pro mládež. Tyto dva základní úhly pohledu nám poslouží k vykreslení spektra lidí, kteří mají zvláštní a nepřehlédnutelný rys, jsou mladí věkem. Jednoznačně je z církevních textů možno postřehnout světlo naděje, které se skrývá v mladých lidech. Církev vidí realisticky problémy světa a mladých v něm. Díky křesťanské ctnosti naděje vkládá právě do nich svou důvěru a snaží se jim to jasně říkat. Odborná sociologická literatura přirozeně nemůže disponovat darem naděje. Má naopak těžký úkol, když v komentářích k výsledkům šetření má zachovat profesionální odstup a nevmísit do nich své osobní názory. To se často nedaří a níže použitá odborná literatura sociologických studií nebyla výjimkou.

3.1.1. *Charakteristické rysy mladých lidí z pohledu církve*

Charakteristickými rysy mladého věku z textu Pavla VI. (viz kapitola I.) je přirozená radost a optimismus, zalíbení v pravdě a upřímnosti, zavrhování pokrytectví a lži, ochota k oběti, pokud uvidí hodnotný cíl. Cesta pro ně je v paradoxu štěstí, které stojí na evangelních blahoslavenstvích.

Jan Pavel II. během světového dne mládeže v Manile v roce 1995 nastiňuje situaci mladých: „Dnešní mladí lidé zakoušejí mnoho těžkostí, které předešlé generace pocítovaly jen ve velmi omezené míře. Jde především o ochablost rodinného života, nedostatek komunikace mezi rodiči a dětmi, izolující a odcizující vliv sdělovacích prostředků.“ Navzdory tomu řada mladých nachází Krista, což je důkaz, že mladí hledají skutečné hodnoty, především pravdu a lásku.⁴⁴

Řekneme-li „mladý člověk“, máme na mysli mládí duše. Lze zvážit definici, že „*duši nazýváme mladou tehdy, když uskutečňuje v duchovní rovině to, co je charakteristické pro*

---

⁴⁴ Srov. Pastorační plán sekce pro mládež ČBK, (ze dne 17.4.2002), Praha: Sekretariát ČBK, 2002, čl. 3.1.

mládí, které se měří počtem let“ (Y.Congar OP)⁴⁵. Co je tedy charakteristické pro mládí, které závisí na létech? Na to není těžké odpovědět: svěžest, radost ze života, přemíra energie a vitality. Mladý člověk raději zpívá, než mluví, raději běhá a skáče než aby rozvážně vykračoval. Mladý člověk s rozkoší vychutnává kouzlo dobrodružství. Na všech cestách je doma. Rád riskuje. Nepočítá. Je připraven k akci. I nejspěšnější cíl se mu zdá na dosah ruky. Slovo „nemožné“ škrtl ze svého slovníku. Mládí odmítá prostřednost a kompromisy. Neví, co je opatrnost a diplomacie. Překonává překážky. Mládí tíhne k dokonalosti a k činnosti, která přináší plody. Jedna z častých výtek je ta, že mladí lidé nemají dostatek smyslu pro skutečnost. Když se tak na věc podíváme blíže, zjistíme, že v mládí jsou ideály tak vysoko a mají takovou sílu, že mladí lidé o možnosti úspěchu nebo neúspěchu odmítají hloubat. Podle jejich názorů stačí, že úmysl, sám o sobě ryzí, je zde pro dobrou věc. Jejich pohled je jasný a směřuje kupředu, jejich tvář vyzařuje radost. Mají rádi otevřenost. Dovedou se nadchnout jak pro nejvyšší ideály, tak i pro pošetilost, a na nutné oběti nepomyslí. Jsou připraveni zcela se vydat. Mladý člověk věří v pravdu. A věří v lásku.

Střízlivě a zároveň z mnoha úhlů pohledů jsou rozpracovány rysy mentality mládeže ve studii „Situace mládeže zvláště v pražské arcidiecézi“ otcem J.Balíkem. Uvádí, že mladí se pohybují v mimořádném, emotivním a virtuálním světě. Patří do různých skupin vrstevníků a přitom žijí ve velké samotě. Mnohdy ztrácejí naději, žijí bez budoucnosti. Vnitřně dospívají později, žijí z přítomné chvíle. Obtížně se rozhodují s konečnou platností. Hledají vzory, ale nachází málo věrohodných svědků. Věnují více času studiu a dobu vzdělávání si tak prodlužují. Odklání se od oficiálních struktur, stahují se do neformálních prostředí a skupin, neradi se organizují. Velmi touží po vztazích, lásce, domově, rodině, přátelství, pravdě, duchovnu, spiritualitě a vyžadují pravdivé a jasné odpovědi. Volný čas věnují především televizi, odkud čerpají nejvíce informací, hudbě a schůzkám s přáteli. Svě vnitřní napětí vybíjejí zvýšenou agresivitou.⁴⁶

O generaci starší kněz a psycholog, americký biskup Fulton J. Sheen charakterizuje moderního člověka trojím odcizením: sám sobě, svému bližnímu a Bohu. Problematiku odcizení se sobě charakterizuje nejednotou moderního člověka, kterého vidí jako zmatený svazek komplexů a nervů. Tím dochází k desintegraci, odcizení sebe sama. Člověk už dávno nevnímá sám sebe jako osobnost, ale spíš jako bojiště, kde zuří občanská válka. Jeho životu chybí jediný a nejvyšší smysl. Jeho autoritou je veřejné mínění. Nemá trvalý ideál, nemá velkou vášeň, je jen chladně lhostejný k ostatnímu světu. Čím dál víc se uzavírá sám v sobě

⁴⁵ PRONZATO Alessandro: „Ale já vám říkám“, Svitavy: Trinitas, 1995, 30.

⁴⁶ Srov. Pastorační plán sekce pro mládež ČBK, op.cit., čl. 3.2.

a zdá se mu, že ostatní lidé jsou čím dál nudnější – pokud chtějí mluvit sami o sobě a ne o něm. Odcizení se bližnímu autor ilustruje vzpourou moderního dítěte proti rodičům. Je to jen miniatura vzpoury, v níž se moderní duše obrací proti dvěma tisícům létům křesťanské kultury a proti velké židovské, řecké a římské kultuře, které ji předcházely. Moderní duše, která neumí žít sama se sebou, neumí žít ani se svými bližními. Začneme-li nenávidět sami sebe, skončí to nenávistí k bližním. Kořen odcizení se sobě samému a svému bližnímu tkví v odloučenosti, odcizenosti Bohu. Dnešní organizovaný ateismus je projekcí nenávisti k sobě samému.⁴⁷

Moderní psychologové tvrdí, že současný člověk trpí komplexem úzkostí. Moderní úzkost se liší od úzkostí dřívějších. Dříve se lidé strachovali o své duše, avšak moderní úzkost se týká hlavně těla – ekonomické zajištění, zdraví, společenská prestiž, sex.⁴⁸ Úzkost vyvěrá v podstatě z neusměrněných přání. Hrůza vzniká z toho, že si člověk uvědomuje, byť nejasně, svou odvozenost a konečnost. Není absolutnem, ač po tom touží. Toto napětí mezi možnostmi a skutečností je hlubší stránkou úzkosti.⁴⁹

3.1.2. Hodnoty mladé generace podle sociologických průzkumů

Hodnoty a hodnotová orientace je podstatnou součástí subjektivity člověka. Hodnotový systém je odraz přítomných podmínek sociálních, ekonomických, duchovních, kulturních a politických. V budoucím chování a rozhodování jedince je pak tento hodnotový systém určující. Aktuální situace hodnot ve společnosti se velmi zřetelně odráží především u mladé generace. Její hodnoty jsou sice modifikované věkem, ale jejich vypovídající obsah ukazuje k jádru problému společnosti. Mladí přejímají, zvnitřňují a předávají ze společenského systému hodnot především to, co je ve společnosti živé.

Široké a longitudinální sociologické průzkumy české mládeže provádí pan PhDr. Petr Sak. Následující výsledky jsou z jeho publikovaných podkladů. Pro účel této práce se zaměříme pouze na výsledné údaje sestavené pro věk 15 - 30 let.⁵⁰

Hierarchie hodnot

Z dotazníků pro tuto věkovou skupinu hovoří hierarchie hodnot ve svých číslech následovně:

Jednoznačně první pozici má zdraví, hodnota na první pohled předpokládající všechny další aktivity a základní životní uspokojení. Číselná výše hodnoty zdraví ve svém

⁴⁷ Srov. SHEEN Fulton J.: Pokoj v duši, Řím: Křesťanská akademie, 1969, 14-19.

⁴⁸ Srov. tamtéž, 23.

⁴⁹ Srov. tamtéž, 26-27.

⁵⁰ Srov. SAK Petr: Proměny české mládeže, Praha: Petrklíč, 2000, 69-102.

absolutním vyjádření značně převyšuje ostatní hodnoty, jejichž vzájemné výšky hodnot jsou si již blízké. Další tři místa s nepatrnými rozdíly zaujímá postupně mír, láska a životní partner. Hodnota míru je pro lidské společenství totéž, co zdraví pro jedince, je předpokladem života a rozvoje dalších aktivit. Nepříliš konkrétně vypovídající termín „láska“ a její hodnota je spíše alarmující otázkou, je-li tato hodnota základem reálného života mladé generace, nebo je-li spíše projevem frustrace z absence lásky ve svém životě. Termín „životní partner“ je svým způsobem konkretizací vztahu lásky mezi lidmi. Podle současných průzkumů je však na vyšším stupni než konkrétní hodnota rodiny a dětí. Rodina a děti, přátelství, životní prostředí a svoboda jsou následnými hodnotami, které pro malý číselný rozdíl mezi sebou můžeme považovat za další stupeň v hierarchii hodnot. Následující hodnoty mají různou výšku a jsou vyjma pravdy, poznání a demokracie konkrétními hodnotami života. Respondenti do nich postupně zařadili zajímavou práci, plat a příjmy, rozvoj osobnosti, úspěšnost a vzdělávání v zaměstnání, užitečnost druhým lidem, zájmy a koníčky, majetek, společenskou prestiž, podnikání, veřejně prospěšnou činnost a politickou angažovanost.

Hodnotová orientace

Preference jednotlivých hodnot není nahodilá. Lze z ní vyčíst základní hodnotové orientace. Nejsilnější pozici mezi mladými má globální orientace, která vyjadřuje zájmy celého lidského rodu – zdraví, mír, životní prostředí. Další místo zaujímá orientace reprodukční, zachování lidského rodu přirozenou cestou a vytváření podmínek pro růst. Na třetím místě stojí hédonistická orientace mladých, která mluví o protichůdné orientaci vzhledem k rodině, společnosti, profesi. Orientace profesně rozvojová je až na následujícím místě. Takto orientovaní jedinci mají aktivní a tvořivý přístup k životu. Liberální hodnotová orientace stojící především na hodnotě svobody a demokracie má další místo v celkovém žebříčku. Až po ní následuje materiálně egoistická orientace. Spektrum hodnotových orientací odvozených z hierarchie hodnot respondentů uzavírá orientace sociální.

3.1.3. Přání a prognózy vývoje duchovního života

Narůstající materialismus a masová konzumní společnost nutně vyvolává v části společnosti duchovní potřeby. V honbě za věcmi uniká člověku smysl života. Přirozeně pak hledá cesty k dosažení vnitřní vyrovnanosti a míru v sobě samém, ke zmiňovanému smyslu života. I v této oblasti je inspirativní nahlédnout opět do výsledků sociologických výzkumů.⁵¹ První celek se týká osobních přání, protipólem jim jsou prognózy.

---

⁵¹ Srov. tamtéž, 127-130.

Přání vývoje

Dotazníky byly sestaveny tak, aby respondenti mohli vyjádřit svá přání ohledně vývoje duchovního života člověka obecně a vývoje duchovního života moderního člověka. Nejvyšší hodnotu v celkovém souboru přání vývoje duchovního života člověka obdržela inspirace mající pramen v křesťanství. O něco málo nižší známku má potřeba kněze, kostelů a náboženských rituálů. Těsně následuje přání nových forem spirituality a posléze tradiční katolické pojetí. Po větším odstupu přichází přání východních nauk, s drobným rozdílem následují odpovědi, že duchovní dimenze nebude člověka zajímat. Posledním přáním je inklinace k New Age, transpersonální psychologii atd.

Tento dotazník obsahuje sumarizované odpovědi i trojí rozvrstvení na odpovědi: aktivních členů, lidí mimo sdružení a odpovědi expertů. Zajímavé je porovnání odpovědi aktivních členů sdružení a expertů, protože výsledné pořadí na předních místech je shodné. Pro budoucí vývoj duchovního života člověka na prvním místě vyjádřili potřebu kněze, kostela a náboženských rituálů. Následující přání je v inspiraci křesťanstvím. Pak si přejí vývoj v tradičním katolickém pojetí. S větším odstupem je přání nových forem spiritualit. Lidé mimo sdružení si naopak přejí prvně nové formy spiritualit, pak vyjadřují svou skepsi k duchovním zájmům lidí. Hned na to se jejich přání duchovního vývoje týkají inspirace v křesťanství a posléze inklinace k New Age.

Dotazník zaměřený na přání duchovního vývoje moderního člověka se v celkovém souboru odpovědí drobně liší od obdobných odpovědí vyjadřujících se k duchovnímu vývoji člověka. Shodné jsou první dvě dvojice, jen je vyměněné jejich pořadí. První jsou odpovědi požadující k duchovnímu vývoji kněze, kostel, obřady a následuje přání inspirace v křesťanství. Druhá dvojice přání pro moderního člověka se vyjadřuje pro tradiční katolictví a posléze pro nové formy spiritualit.

Prognózy vývoje

Na rozdíl od vyjádřených přání respondentů se diametrálně odlišují prognózy budoucího duchovního vývoje moderního člověka. Zde v souhrnu dominuje přede všemi duchovními aktivitami materiální zájem lidí. Se značnými vzájemnými odstupy následují nové formy spiritualit, New Age a různé směry psychologií, inspirace v křesťanství, východní nauky, potřeba kněze a obřadů a tradiční katolictví.

Je otázkou, proč přání lidí ohledně budoucího vývoje duchovního života člověka jsou nastavena obráceným směrem než jsou prognózy tohoto vývoje. Panuje mezi lidmi všude přítomný strach ze svobodného rozhodnutí se jít „proti proudu“, obava z nezvládnutí duchovní cesty, slabost zasadit se o cokoli dobrého, co lidé cítí jako své nejvnitřnější přání? Není náhodou, že právě v Bibli je 356krát výzva: „Nebojte se!“ A stejně začal jeden

z nejdelších papežských pontifikátů: „Nebojte se!“ To byla první slova světa roku 1978 od nově zvoleného papeže Jana Pavla II.

3.2. Zájemci o řeholní život

Z publikovaných dotazníků a následných studií PhDr. Saka můžeme vyvodit stav a touhy mladých lidí. Realitou, která nenesé punc „náhodného výběru vzorku respondentů“ je, že mladí se zajímají o duchovní život, na svá vnitřní napětí a touhy hledají odpovědi. Vhodným místem, kde se dá poznat, kudy cesta pro mladého člověka vede a kudy ne, je zkušenost z nějakých konkrétních komunit duchovně žijících. Od řeholních společenství, přes různá nová hnutí křesťanů, sekty (jež jsou ve své extrémnosti a separaci často vhodnou náhražkou lidem toužícím dostat se ze závislosti), až k výpravám na dálný Východ do buddhistických klášterů či na dvůr Hare Kršna.

3.2.1. Zájem, očekávání a hledání

Zájem o duchovní život a hledání je reakcí na nedostatky současného světa. Konzum je diktát a člověk přirozeně toužící po svobodě hledá cesty úniku. Člověk nemůže dát pokoj své duši sám ze sebe. Instinktivně se vydává různými duchovními směry, aby tak téměř „všemohoucí, všeobklopující“ hmotě vytvořil rovnováhu a tak dosáhl klidu duše. Nejen hmota, ale i vztahová vyprahlost, která je plodem praktického materialismu, je dalším nepřehlédnutelným podnětem lidí k intenzivnějšímu hledání duchovních hodnot. „V současné společenské situaci jsme svědky rozbití společnosti buď diktaturou, nebo anarchií. Nedaří se ono přijetí řádu a uskutečňování řádu v životě člověka.“⁵² Člověk se uzavřel v sám sobě, ve své vlastní mysli a osvobodit se může jen „v duchu a pravdě“. Už svou touhou po osvobození se člověk vydává na cestu.

V rozhovoru „O zasvěceném životě v dnešní církvi“ uvádí Mons. D. Duka OP: „Pro současnou mladou generaci spatřuji problém v tom, že žijí v prostředí, které relativizuje pravdu (postmoderna) a v něm je velmi obtížné se rozhodnout. Problém mladého člověka vidím ve schopnosti postavit se proti proudu.“ Tomuto problému jako odpověď zaznívá následující postřeh. „Dnešní člověk přicházející do řehole hledá důvěru; zvláště ve světě, který je pocíťován jako nedůvěřivý... Řeholní život je pro mladého člověka nabídkou, protože on společenství hledá.“⁵³ Obdobně hovoří dokument Obnoveného úsilí zasvěceného

---

⁵² DUKA OP Dominik: O zasvěceném životě v dnešní církvi, in: MKR Communio 3-4 (2004) 321-340, 333.

⁵³ Tamtéž, 327-329.

života. Tvrdí, že mladí očekávají toho, kdo by uměl nabídnout opravdu evangelijní způsob života a umí uvádět na cestu velkých duchovních hodnot života lidského a křesťanského.⁵⁴

S důvěrou v Boží plán můžeme tvrdit, že Bůh používá bolesti a nedostatků dob právě k tomu, aby Jeho hlas povolání k zasvěcení se Jemu a Jeho službě byl slyšet zřetelněji. Podobně vyjádřenou naději lze vyčíst v textech O obnově formace k řeholnímu životu⁵⁵. Mladí lidé, které Bůh volá do řeholního stavu, netouží dnes méně, spíše naopak, touží víc plnit toto povolání ve všech jeho požadavcích, jen když jsou jisté a pravé. Tito mladí, kteří jsou přitahováni řeholním životem, nehledají život snadný, ale velmi žízňají po tom, co je absolutní; ale jejich život z víry spočívá často jen na základních naukových poznacích, takže naopak ve světských naukách jsou jejich znalosti větší.

Novější a obsáhlejší dokument pastorálního charakteru zacílený na vlastní řeholní formaci - Potissimum institutioni vidí zájemce o řeholní stav ještě přesněji: „*Citlivost mladých lidí hluboce chápe hodnoty spravedlnosti, nenásilí a míru. Jejich srdce je otevřené pro bratrství, přátelství, solidaritu. V nejvyšší míře je vzrušují věci, které se týkají života a uchování přírody. Všeobecně touží po lepším světě a nezřídka se angažují ve sdruženích .. aby přispěli k zlepšení situace lidstva. Pokud je nesvedly totalitní ideologie, jsou většinou horlivými zastánci osvobození člověka, když jde o rasismus, nedostatečný rozvoj, války, nespravedlnost. Takový postoj není vždycky ani zdaleka vnukán pohnutkami náboženskými, filosofickými a politickými, ale nedá se popřít jeho upřímnost a velkodušnost. Jsou mezi nimi někteří s hlubokým náboženským cítěním, kteří však potřebují být poučováni o evangeliu. Mnozí, a nemusí to být menšina, vedli velmi příkladný křesťanský život a odvážně apoštolovali a zakusili už to, co může znamenat: následovat Ježíše Krista bezprostředněji.*“⁵⁶ Dokument poukazuje i na problém mnohostrannosti pastoračního povolání, dotýká se motivace zájemců. Vidí, že někteří hledají více méně vědomě společenské povznesení a zajištění budoucnosti; jiní pak zase ideální místo ideologického boje za spravedlnost. Další, kteří mají konzervativnějšího ducha, očekávají, že řeholní život uchrání jejich víru v tomto světě, který považují za nepřátelský a zkažený. Tyto pohnutky představují jisté hodnoty, ale musí být očištěny a uvedeny na správnou míru.⁵⁷

Zajisté se budou od sebe navzájem lišit i jednotlivá očekávání zájemců. Těch, kteří pocházejí z tradičně věřících praktikujících rodin a přitom jedni přicházejí pod tlakem nevyslovené tradice a nebo druzí mají za sebou živou osobní zkušenost víry. Další mohou

---

⁵⁴ srov. KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA: Znovu začít od Krista. Obnovené úsilí zasvěceného života v třetím tisíciletí, (ze dne 19.5.2002), Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003, čl. 17.

⁵⁵ Srov. RC 2, 4.

⁵⁶ PI 87.

⁵⁷ Srov. PI 89.

být sice z věřícího, ale nepraktikujícího prostředí a milost konverze a osobního přijetí víry je přivedla k myšlence darovat se cele jenom Bohu. Nemalá skupina dnešních zájemců o řehole vyrostla v ateistickém prostředí a díky svému obrácení se hodlá odvážně zapojit do života církve. Nepochybně je čeká rozčarování nad všudypřítomnou lidskou slabostí a moment přijetí postoje celoživotního poutníka, kterým je každý věřící. Tato zkušenost strážlivě tříbí očekávání zájemců o řeholní stav.

Společnosti zasvěceného života se snaží zohledňovat tuto situaci a dát čas pro zrání. Daný čas terminologicky rozlišují. V praxi je zatím zřetelnější právě terminologie než vlastní obsah počáteční přípravy na vstup do formace.

3.2.2. Terminologie v příslušných právních normách

Právní normy jako nástroj učitelského úřadu církve obecně zavazují, definují vztahy, urovnávají poměry apod. Kodex kanonického práva problematiku lidí hledajících cestu do společností zasvěceného či apoštolského života neošetřují, neřeší. V druhé knize tohoto Kodexu nazvané Boží lid se text podrobně věnuje jednotlivým společnostem života zasvěceného a apoštolského, ale právní vztahy se přirozeně odvíjí až po vstupu do některého ze společenství. Z množství obecných norem se zaměříme na ty, které se dotýkají terminologie zájemců.

O zájemcích Kodex mluví jako o „uchazečích“⁵⁸, kteří jsou přijímáni do noviciátu vyšším představeným podle ustanovení vlastního práva. Dále se obecně definují parametry lidské zralosti a zdraví pro přijetí do společenství.⁵⁹ Následující body konkretizují neplatné přijetí z hlediska jiných možných trvajících životních vztahů a nutným formalitám.⁶⁰

Z výše napsaného plyne, že obecné normy se v konkretizování podmínek pro přijímání uchazečů odkazují na vlastní právo jednotlivých společností. Tím je dán společností velký prostor pro tvořivost jak problematiku uchazečů pojmu, zpracují a zařadí do celku.

Vlastní právní normy České kongregace sester dominikánek se tématu uchazečů a práci s nimi věnují v kapitole o výchově sester. Zde se hovoří o zájemkyních a stupních, kterými procházejí. Pro úvodní dobu čekatelství se mluví o „čekatelkách“. Následující dobou je postulát, který konají „postulantky“. Poslední období uvádějící do řeholního života je noviciát. Do noviciátu se přijímají postulanky, aby jako „novicky“ hlouběji poznaly Boží povolání a zkusily způsob života v kongregaci a také aby kongregace poznala jejich

---

⁵⁸ V latinském originále Kodexu kanonického práva je použit termín „candidatos“. Srov. CIC 641.

⁵⁹ Srov. CIC 642.

⁶⁰ Srov. CIC 643-645.

vhodnost a úmysly.⁶¹ Náplň a program jednotlivých stupňů pro zájemkyně o Českou kongregaci sester dominikánek je obsahem formačních plánů, které v současné době procházejí revizí.

3.2.3. Terminologie v církevních dokumentech

Církevní dokumenty se tématu zájemců o řeholní život dotýkají buď okrajově, nebo se mu věnují přímo. Děje se tak na jedné straně v dokumentech pojednávajících o řeholní formaci a její přípravě nebo, na straně druhé, v dokumentech o pastorači mladých. Pokud se zaměříme na terminologii užívanou v těchto dokumentech, můžeme pozorovat jisté množství termínů, které zahrnují uchazeče. Samotné používání těchto termínů kolísá a obsah skrytý za stejným termínem se liší právě podle pravidel a zvyklostí jednotlivých společenství. Orientace pro uchazeče není snadná a často ani členové společenství nemají jistotu, kam daný uchazeč patří.

Kandidát, čekatel – tyto termíny kolísají nejvíce a jejich používání v odborné literatuře není příliš vyhraněné. Instrukce *Renovationis causam* kolísá⁶² mezi kandidát – čekatel, pozdější dokument *Potissimum institutioni* se již více drží názvu kandidát. Vyjdeme-li z latinské terminologie platného církevního práva, můžeme s jistotou užít termínu „kandidát“. Není nutné hledat příslušnou variantu tohoto slova v národním jazyce, jelikož tato terminologie je obecně používána i v jiných oblastech života. Kandidátem je tedy míněn takový křesťan, který projevil vážný zájem o život v konkrétní společnosti zasvěceného či apoštolského života. Kandiduje, uchází se již o přijetí do vybraného společenství, ale ještě neučinil další rozhodnutí. Období od oficiálně přijatého zájmu představenými k dalšímu rozhodnutí o setrvání kandidáta se nenásilně může nazvat "kandidatura".

Před přijetím nově platného Kodexu kanonického práva (r.1983), používaly církevní dokumenty termín "postulát". Jím označovaly oficiální čas přípravy před vstupem do noviciátu. Popisovaly dobu trvání, místo a oděv pro zájemce o řeholní život - "postulanty". O cíli postulátu však žádná další zmínka nebyla.⁶³ Na cíl postulátu upozorňují pokoncilní dokumenty, zejména instrukce *Renovationis causam* (RC z r.1969)⁶⁴. Nové vydání Kodexu hovoří pouze o "náležité přípravě".⁶⁵ Další následně vydané dokumenty (př. *Potissimum institutioni* z r.1990)⁶⁶ používají pro čas přípravy zájemců o vstup do noviciátu termínu

---

⁶¹ Srov. STAN 95*.

⁶² Srov. RC 11.

⁶³ Srov. KIWIOR Wieslaw: *Etapy řeholní formace*, in: *Řeholní formace*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, 97.

⁶⁴ Srov. RC 4, 10;

⁶⁵ Srov. CIC 597 §2.

⁶⁶ Srov. PI 42.

"prenoviciát", ze zájemců se stávají „prenovicové“. K termínu „kandidát“ se tyto dokumenty již nevracejí. Tato terminologická úprava je podle odborníků účelová.⁶⁷ Apoštolský stolec chce říci, že příprava před noviciátem je nezbytná, má svůj cíl, svou strukturu a že nemůže být zaměňována s formací v noviciátě.

Zájemci o vstup do společenství musí tedy prožít jistý čas jako kandidáti, postulanti či prenovicové. Postupně všechny nebo jen některé formy či jiné další, podle zvyklostí daného společenství (např. „čekatelství“), zájemce zakusí na vlastní kůži než se přiblíží nejznámějšímu termínu - noviciátu.

Období plného uvedení do řeholního života se nazývá "noviciát". Začíná se jím život v jisté řeholní společnosti - institutu a je zaměřen k hlubšímu poznání Božího povolání, k vyzkoušení daného způsobu života společnosti, k prokázání úmyslu a vhodnosti "novice".⁶⁸ Novic má poznat hlavní a podstatné požadavky řeholního života, rozpoznat dokonalejší lásku, která vede k životu podle evangelních rad, ke kterému se jednou zaváže sliby nebo jinými posvátnými závazky.⁶⁹ Doba řeholního života během trvání těchto závazků se nazývá "juniorát".

Tento oddíl lze uzavřít poznatkem, že zájemci o vstup do společenství, obecně nazvaní kodexem kandidáti, musí projít před úvodním vstupem do řeholního života náležitou přípravou. Ta je vlastní každému danému společenství podle jeho tradic a rozhodnutí.

3.3. Zásady doprovázení

Po oddílech, které se věnovaly mladým lidem se zájmem o řeholní život, následuje část dotýkající se druhého pólu vstupujícího do pastorace. Jde o ty, kteří se zájemců ujímají a provázejí je.

3.3.1. Zásadní pomoc Ducha Božího a Marie

Aktivita zdárného doprovázení nespočívá jen na jedinci, kterému je taková služba svěřena. Zásadních prostředníků při doprovázení je hned několik. Dokument O laicích připomíná všem, kdo vedou, že jsou spolupracovníky Boha, skutečného vychovatele.⁷⁰ K prvotním účinným prostředníkům patří Duch Boží, který probouzí a povzbuzuje v nitru člověka hlas volající k zasvěcené formě života, k službě i modlitbě. Duch, který sám vede, je zastáncem a utěšitelem přicházejícím na pomoc naší slabosti.⁷¹ Tato diskrétní, ale

---

⁶⁷ Srov. Etapy řeholní formace, op. cit., 105-106.

⁶⁸ Srov. CIC, kán. 646.

⁶⁹ Srov. RC 13.

⁷⁰ Srov. ChfL 61.

⁷¹ Srov. PI 19-21.

rozhodná přítomnost Božího Ducha vyžaduje dvojí: pokoru toho, kdo se svěruje Boží moudrosti; a praktické poznání a rozlišování přítomnosti Ducha v životě. Sem patří otevřenost vůči duchovnímu vůdci vedená ochotou nechat si poradit a nechat se usměřňovat pro správné poznání Boží vůle. K dílu Božího Ducha neodmyslitelně patří Panna Maria. Ona skrze Ducha počala ve svém lůně Slovo Boží, doprovázela Jeho pozemský život, v modlitbě spolu s Jeho učedníky očekávala naplnění příslibení, které jim bylo dáno. Tak se Maria stává osobní duchovní průvodkyní, matkou i sestrou každému, kdo touží svůj život darovat Vtělenému Slovu Božímu.

3.3.2. Přítomnost společenství a požadavky služby doprovázení

V návaznosti na duchovní společenství s Marií a prvními učedníky se doprovázení konkretizuje v přítomném společenství církve a prostředí, které je obklopuje. Nejde jen o hmotné zabezpečení a uzpůsobení, ale také o „depozitář živé tradice“⁷² – skupinu lidí, která obklopuje vlastní doprovázení. Jejich postoje, skutky a vztahy jsou nejvýmluvnějším svědectvím pro každého příchozího. Pro ilustraci tohoto tvrzení nám poslouží část úryvku z rozhovoru s Mons. D.Dukou OP. Na jednu otázku směřující přímo ke zkušenosti formátorů podotkl, že přijímaným zájemcům, chybí něco, co se netýká již té specifické křesťanské formace, ale prostě formace lidské. Není to specifický problém zasvěceného života, ale je to záležitost společensky registrovatelná. A je nad sílu jediného formátora na tento problém stačit. K tomuto tématu Duka poukazuje na řeholní komunity, které by si měly uvědomit, že ony jsou na prvním místě – ani ne z hlediska náboženského, ale prostě lidského, jsou ohnisky kultury a civilizace. Východiskem pro formaci jsou komunity kultivující a civilizující člověka. Proto svým dílem musí přispět každý člen komunity.⁷³

Ke službě doprovázení je prozívatelné vybrat ze společenství ty jedince, kteří naplňují zkušeností stanovené zásady. Mezi první zásady doprovázení patří určitá životní zralost a zkušenost doprovázejícího v životě modlitby a v řeholní praxi zasvěcení. K dalším praktickým zásadám patří umění naslouchat, vést dialog a navazovat vztahy, diskretnost a taktnost, trpělivost a dostatek času k osobnímu styku s jednotlivci i se skupinou, ochota být k dispozici a mít pochopení a skutečnou náklonnost k mládeži. Nezbytná je i schopnost spolupráce a dialogu s dalšími, kteří se o doprovázení, výchovu nebo samotnou řeholní formaci starají.⁷⁴ Zásadní jsou také odborné znalosti z pedagogiky a psychologie, dostatečné jsou i základní znalosti těchto oborů, průběžné vzdělávání se je ale žádoucí.

⁷² srov. GOGLA OCD Jerzy: *Řeholní formace*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, 24.

⁷³ Srov. DUKA OP, op.cit., 329-330.

⁷⁴ VC 66: „Úloha učitelů a učitelek: mají mít zkušenosti na cestě hledání Boha, aby mohli ostatní doprovázet.“

„Být lidský znamená vytvářet dostatečný řád, abychom se mohli vydat do nejistoty a zřejmého nepořádku, a tak objevit nové.“⁷⁵ Úkol zadaný pro čas doprovázení je z tohoto citátu jasný. Je třeba vytvořit řádný program pro svěřené, aby se mohli společně vydat na cestu. Pro tuto cestu pomoci k vývoji nového předkládá autor citátu určitá kritéria, která se mu v praxi osvědčila a proto se mohou pro doprovázení doporučit.

První – všichni lidé jsou posvátní. Druhé – náš svět i naše osobní životy jsou v neustálém vývojovém procesu. Třetí – zralost přichází skrze práci s druhými, dialog, pocit sounáležitosti a společného hledání. Čtvrté – potřeba povzbuzování a podpory. Páté – potřeba času k přemýšlení.⁷⁶

Tato pětice zásad se může díky svému konkrétnímu obsahu shrnout do úkolu pro doprovázejícího. Jeho úkolem je dodávat podporu, vlévat odvahu a sílu a otevírat nové dveře. Nemá jen posuzovat nebo říkat, co má mladý zájemce dělat, nýbrž má odhalovat to nejkrásnější a nejcennější ve svých svěřencích a poukazovat na smysl jejich vnitřního dění. Takový postoj při doprovázení učí, jak přijímat sám sebe se všemi dary i omezeními. Také vede ke smíření a přijetí své minulosti.⁷⁷ Tak se roste k větší osobní svobodě, která je optimálním předpokladem pro dobrou volbu životního stavu.

Odborná literatura světská i církevní k tématu doprovázení je pestrá. K ukončení si dovoluji doporučit alespoň díla z církevního prostředí:

AUGUSTYN Józef: Praxe duchovního vedení, Olomouc: Velehrad, 1997.

AUGUSTYN Józef: Vedení Bohem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

MERTON Thomas: Duchovní vedení a rozjímání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.

3.4. Hranice ve vztazích

„Setkání moderního člověka se zasvěceným životem není zcela poklidné. Na jedné straně je nadšený, na druhé straně mu to připadá jako něco nereálného.“⁷⁸

„Jasná úmluva, dobří přátelé!“ Takové přísloví existuje v mnoha jazycích světa, protože jeho přirozená moudrost nenechává na pochybách. V každé pečující službě, pomáhající profesi je nezbytné stanovit hranice, a to pro obě dvě strany. Jinak se péče a pomáhání lehce přehoupne do extrému zneužívání, a to buď manipulace nebo využívání. Toto nebezpečí je

---

RC 12: „Během této předchozí zkušební doby .. at jsou kandidáti svěřeni vedení zkušených řeholníků a at je mezi nimi a magistrem noviců stálá spolupráce, aby se zajistila soustavná výchova.“

⁷⁵ VANIER Jean: Cesta k lidství, Praha: Portál, 2004, 19.

⁷⁶ Tamtéž, 20-22.

⁷⁷ Tamtéž, 126.

⁷⁸ DUKA OP, op.cit., 326.

možné na obou stranách. Téma hranic je bezesporu důležité a přínosné nejen ve specifickém pečování, ale i obecně pro život. Mnohé psychologické symptomy, jako například deprese, poruchy z úzkosti, poruchy výživy, závislosti, impulsivní poruchy, problémy s pocity viny, problémy s pocity studu, poruchy ze strachu, potíže ve vztazích, mají své kořeny v konfliktech s hranicemi.

Zvláště pro období hledání a zakoušení něčeho nového je poznávání hranic důležitým momentem. Jejich znalostí se předejde mnohým vážným zraněním, které nejsou třeba. Moudře připomíná směrnice pro řeholní výchovu Potissimum institutioni k různým formám kontaktů společenství a zájemců o vstup: „*Žádná z těchto forem nemá a nesmí vyvolávat domněnku, že se zúčastnění už stali členy institutu.*“⁷⁹ Hranice v pastorační péči jako je péče o zájemce o řeholní povolání je o to citlivější, že se jedná o chvíle v životě mladého člověka, kdy prožívá svůj osobní vztah „první lásky“ k Bohu. Z citované směrnice ještě jeden hraniční moment: „*Uchazeči musí především vědět, že chtějí-li věnovat svůj život Pánu, existují k tomu i jiné cesty než vstup do řeholní společnosti.*“⁸⁰

Kniha doktorů H.Clouda a J.Townsenda⁸¹ „Hranice“ se věnuje problematice hranic ve vztazích, k lidem i k Bohu. Pro účel této práce je podnětná kapitola o poznávání hranic, budování zdravých hranic.⁸² Autoři kladou postupně základní kameny k poznání a posléze tvoření hranic.

Hranice nás definují. Určují, kdo jsem a kdo nejsem. Hranice ukazuje, kde končím já a kde začíná někdo jiný, což ve mně upevňuje pocit vlastnictví. Když vím, co mám vlastnit a za co mám nést zodpovědnost, dává mi to svobodu. Když vím, kde začíná a končí můj pozemek, mám svobodu dělat si s ním, co se mi zlíbí. Hranice stanovují meze naší odpovědnosti i meze naší svobody.

Hranice nejsou zdi. Mají být tak prostupné, že jimi je možno projít a zároveň tak silné, že uchrání před nebezpečím. Hranice nám pomáhají udržovat to dobré uvnitř a to zlé venku.

Běžný problém s hranicemi je, že se člověk distancuje do svých rozhodnutí a snaží se pak svalit odpovědnost na druhé. Vzniká pak zdání, že člověka řídí někdo jiný, který ho zbavuje jeho zodpovědnosti. Za svá základní rozhodnutí máme přijímat zodpovědnost. Pokud si myslíme, že to řídí někdo jiný, pak se vzdáváme naší základní zodpovědnosti.

Přijetí zodpovědnosti za svůj život otevírá mnoho různých možností. Pokud však svůj život "nevlastním", moje rozhodnutí a volby začnou být velmi omezené. Hranice nám

---

⁷⁹ PI 44.

⁸⁰ PI 43.

⁸¹ Dr. Henry Cloud a Dr. John Townsend pracují jako vedoucí pracovníci v psychologickém centru na klinice Minirith-Meier v Newport Beach v Kalifornii v USA;

⁸² srov. CLOUD Henry, TOWNSEND John: Hranice, Praha: Návrat domů, 2004, 22-41.

pomáhají rozpoznat náš majetek, abychom se o něj mohli starat. Pomáhají nám "pilně střežit své srdce". Je třeba, abychom to, co nás sytí, uchovávali uvnitř, a to, co nás zraňuje, nechávali venku. V prostředí s vyjasněnými hranicemi mohou lidé přistupovat k rozhodnutím, která jim současně jasně dají zakusit zodpovědnost za své rozhodnutí.

V realitě může dojít k následujícím extrémům: příliš aktivní komunita – vmanipuluje zájemce, nasadí ihned do povinností pod rouškou „chceš, tak si to zkus naplno“, mladý nemůže prožít své zamilování se a vytoužené rozhodnutí se, příliš brzo je konfrontován s tíhou problémů, které nese komunita, a on zklamán, rozladěn, někdy i zdrcen odchází s hořkou chutí; příliš aktivní zájemce – vynucuje si přijetí, zasvěcení do všech tajů, zvyků, tradic, aby je ve svém nadšení mohl perfektně zachovávat, všem ukázat, že on na to má, že to dokáže;

Oba extrémy dříve či později dospějí k nárazu, ze kterého se musí couvat zpět. Jedinec, který zjistí, že byl vmanipulován, sám odchází, v horším případě se uzavře do bolestínské pozice zraněného, neuznaného člověka. Následky pro reálný život jsou velmi pestré a nepovzbudivé. Aktivista, který manipuloval společenstvím, prochází zklamáním, že není přijat, jeho dobré snahy okolí ignoruje, přestože on všechno dělá, jsou to ti druzí, kdo nejsou schopni dodržovat, co slíbili. Takový člověk buď odchází hledat své ideální společenství, pokusí se vládnout a nastolit dokonalost, nebo, v optimálním případě, prohlédne.

Pro vymezení a praktikování základního prostoru pro živý kontakt zájemců s komunitou je podstatné, aby byli zájemci vhodným způsobem seznámeni s mírou jejich závaznosti vůči danému společenství. Především s tím rozdílem, kdy jde o pastorační péči a kdy již o cílenou formaci. I společenství, ve kterém se pastorece bude dít, musí jasně znát tyto hranice, aby dalo zájemcům dostatečnou svobodu pro zrání a působení milosti.

Za připomenutí stojí ještě jeden moment, důležitý při tvorbě hranic. Je jím problém zdánlivé „rovnosti“ zájemkyně a mladé sestry. Pro zdravý duchovní růst zájemkyně je velmi vhodné rozpoznat svou pozici „zamilovanosti do Boha“ od pozice lidí „profesně zaslíbených milovat Boha“. Pouze přiznání si takové hranice a její znalost dovolí žadateli prožít tento důležitý stav duše, který díky tomu může přerůst v touhu po slibu i s jeho důsledky.

3.5. Shrnutí klíčových podkladů týkajících se účastníků pastorece

Kapitola o účastnících pastorece, o přicházejících zájemcích a o službě doprovázení je studijní a teoretickou přípravou k cílové části práce, k projektu.

Z výše uvedených sociologických studií vyplývá, že si lidé přejí jako svou inspiraci pro duchovní život v budoucnosti vycházet z křesťanství. To je nadějně pro církve a měla by toho využít, i když prognózy odborníků naopak tvrdí jednoznačný příklon lidí

k materialismu a pro případné duchovní aktivity řadí tradiční katolicismus na poslední místo.

Mladí lidé se zajímají o duchovno a hledají ho. Přicházejí z prostředí postmoderny relativizující pravdu, proto se neumí rozhodovat. Hledají rovnováhu života, protipól konzumu, odpovědi na základní otázky o člověku, jeho životě a smrti. Hledají důvěru a společenství, otevřenost, ale mají strach se rozhodnout, nevědí, kde je pravda. Je to jakýsi stav „chronické nemocnosti moderního člověka“ a je třeba najít směr vedoucí ven. Cestu vidím v postupném osobním uzdravování, odpuštění, v pravdivé cestě ke svobodě člověka. Jen za těchto předpokladů lze činit vážná rozhodnutí ohledně svobodné volby životního stavu. Mladí nehledají snadný život, odmítají kompromisy, mají sílu a nadšení pro ideály. Je tu ale reálné nebezpečí, že i tyto kladné hodnoty jsou mladými chápány ve stylu konzumního života společnosti. Nestojí za nimi jednoznačně postoj „být“ takový, ale „mít“ něco jiného, co ostatní nemají.

Pro ilustraci můžeme uvést část rozhovoru: „Obtíže při formaci kandidátů?“ „Nejčastěji je to přijetí sebe sama. Přijde čas, kdy je třeba odložit masky. Tehdy může začít opravdová práce. Do hry vstupuje milost. .. Jde o různé polohy individualismu, nezájmu o druhé. ... Falešná niternost je nebezpečnější než žádná. Místo aby je modlitba obracela k někomu jinému, zůstávají zahleděni do sebe, všechno vztahují k sobě.“⁸³

Vskutku záleží jen na daném společenství, jak se této nabízené hřivny ujme. Opora v dokumentech církve pro doprovázení dnešních mladých lidí je zřetelná a svou pomoc nabízejí i mnohé vědecké obory.

---

⁸³ OLIVE Dom Patrik: Bůh je svobodný, může nás zaskočit, in: Salve 1 (2006) 57-76, 69-70.

4 Pastorace a formace

V této kapitole se budeme věnovat pastoraci a formaci. Jde o činnosti blízké i odlišné zároveň. Spolupůsobí či přímo vedou k rozhodnutí křesťana pro nějaký životní stav (viz kapitola 2). Na poli života církve se o takovéto činnosti mluví jako o pastoraci nebo v konkrétních případech zasvěcených společností jako o formaci. Je to dynamika Boží pedagogiky, kdy jsou do tohoto dění zainteresováni ti, kteří vedou a starají se, dále ti, kteří jsou předmětem tohoto vedení a péče. Neméně podstatným prvkem tajemné Boží pedagogiky jsou konkrétní činy Boží prozřetelnosti v jedincích vedených i vedoucích a v dění okolního světa.

Tato práce má navrhnout pastorační projekt pro jistou skupinu křesťanů. Cílovou skupinou „péče“ jsou v tomto případě zájemci o řeholní život. Často je prvotní „péče“ o zájemce zaměňována již za první stupeň řeholní formace. Na jedné straně v mnoha společnostech zasvěceného života začíná počáteční formace právě starostí o zájemce, která je vlastní každé řeholní rodině. Na druhé straně se v rámci pastorace mládeže profiluje pro mladé lidi hledající své životní povolání a možnost zasvěcení se v církvi tématická podskupina pro pastoraci (řeholních) povolání (např. projekt Duchovního centra Vranov u Brna).

Mezi dvěma výše zmíněnými modely se staví tato práce jako cesta uprostřed. Důvodem je záměr zpracovat pastorační projekt pro Českou kongregaci sester dominikánek. Vlastní směr si chce tato práce razit na základě dvou ústředních pohledů. Prvním je rozlišení činnosti „formace – pastorace“ v návaznosti na závaznost zájemce vůči společenství. Konstitutivním prvkem této práce bude pojem pastorace a ne formace. Důvodem je, aby zájemcům o řeholní život byla poskytnuta dostatečná míra svobody a času pro rozhodnutí vstoupit do řádné formace. Další pohled ohraničující tuto práci je ze strany pastorace, která přirozeně reflektuje praxi řeholní rodiny a její „péči“ o mladé lidi tíhnoucí k životu v zasvěceném společenství.

4.1. Pastorace

Pastorace - pastorační péče je obecně vnímána jako uskutečňování úkolů církve⁸⁴, kterými jsou kerygma, diakonia, leiturgia, koinonia, martyria. Tedy v širším slova smyslu

---

⁸⁴ BENEDIKT XVI.: Encyklika *Deus caritas est*, Praha: Pulínky, 2006, čl. 25: „Podstata církve se vyjadřuje trojím úkolem: hlásání Božího slova (*kerygma-martyria*) slavení svatosti (*leiturgia*) služba lásky (*diakonia*). Tyto úkoly se navzájem podmiňují a nedají se od sebe oddělovat. Služba lásky není pro církev nějakým druhem sociální činnosti, která by se také dala přenechat druhým, nýbrž patří k její podstatě, je to nezadatelné vyjádření samé její podstaty.“

„je pastorační péče takové jednání s člověkem, ve kterém ho respektujeme v jeho jedinečnosti, přistupujeme k němu z pozice věřícího křesťana, doprovázíme ho v jeho obtížích, pomáháme mu k lidsky důstojnému zvládnutí jeho životní situace včetně smrti, a to na jemu dostupné úrovni víry s perspektivou jejího možného rozvoje“.⁸⁵

4.1.1. Vybrané právní normy k pastorači

Druhá kniha Kodexu kanonického práva se věnuje Božímu lidu, obecně křesťanům, hierarchickému zřízení církve, zasvěcenému a apoštolskému životu. V části první – křesťané, se píše o povinnostech a právech laiků.⁸⁶ Výslovně se o pastorační péči tyto normy nezmiňují. Je však možné pastorační péči potenciálně spatřovat k obecné výzvě k apoštolátu. „Křesťané laici jsou stejně jako všichni křesťané Bohem povoláni skrze křest a biřmování k apoštolátu, .. spolupracovat, aby všichni lidé všude na světě poznali a přijali boží poselství spásy.“⁸⁷ Ani následující normy o povinnostech a právech duchovních se přímo o pastorači nezmiňují.⁸⁸ Snad jen odvozeně: „Duchovní jsou povinni přijmout a věrně plnit úkol, který jim uložil jejich ordinář.“⁸⁹ Z toho možno vyvodit, že jsou-li duchovní poslání svým ordinářem být správci farnosti, pak pečují o všechny svěřené, o celé společenství i jednotlivce tvořící dané společenství.

Probíráme-li se knihou kodexu dál, dostaneme se do části týkající se zřízení církve. Zmínky o pastorači je možno nalézt v normách pro farnosti – stát' o vnitřním uspořádání církve.⁹⁰ Farnost se definuje jako: „Společenství křesťanů v místní církvi, svěřené pod vedením diecézního biskupa do pastorační péče faráři, jako jejímu vlastnímu pastýři“⁹¹. Následně se hovoří o případě, kdy dosud nebyla ustanovena farnost, přesto existuje „určité společenství věřících v místní církvi, které je svěřeno knězi jako vlastnímu pastýři“⁹². Takové společenství je nazváno kvazifarností a pokud právo jinak nestanoví, je na roveň farnosti. Tam, kde „není možné zřídit farnost ani kvazifarnost, postará se biskup o pastorační péči o ně jiným způsobem“⁹³. Další normy vtahují do činnosti také laiky a definují podíl laiků na pastorační péči. Podíl a návaznost na ustanoveného faráře je však zřejmá. Pastorační péče o farnost může být svěřena i více kněžím do společné správy. Jestliže biskup rozhodl, že „svěří účast na pastorační péči o farnost jáhnovi nebo jiné

⁸⁵ Srov. OPATRŇY Aleš: Pastorační péče v méně obvyklých situacích, Praha: Pastorační středisko, 2000, 3-4.

⁸⁶ Srov. CIC 224-231.

⁸⁷ CIC 225 - §1.

⁸⁸ Srov. CIC 273-289.

⁸⁹ CIC 274 - §2.

⁹⁰ Srov. CIC 511 – 552.

⁹¹ CIC 515 - §1.

⁹² CIC kán. 516 - §1, §2.

⁹³ Tamtéž.

osobě, která není knězem, .. ustanoví některého kněze, který mocí a zmocněním faráře bude řídit pastorační péči“⁹⁴. Postupně jsme se dostali k definici obsahově navazující na definování farnosti. Zde je stanoveno, že „farář je vlastním pastýřem sobě svěřené farnosti a vykonává pastorační péči o sobě svěřené společenství pod řízením diecézního biskupa“⁹⁵

Třetí část knihy o Božím lidu se věnuje společnostem zasvěceného či apoštolského života. Každá taková společnost je díky svým představeným vevázána do jednoty církve, jak ilustrují následující kánony: „Představení vykonávají své úkoly a svou moc podle norem obecného i vlastního práva“⁹⁶. „Pro větší dobro společnosti a potřeby apoštolátu může papež .. vyjmout řeholní společnosti z pravomoci místních ordinářů a podřídit je pouze sobě nebo jinému církevnímu představenému“⁹⁷. Následující normy pak rozlišují společnosti ve výlučné péči papeže na společnosti práva papežského a společnosti diecézního práva v péči diecézního biskupa.⁹⁸ O apoštolátní činnosti těchto společností se praví: „Apoštolátní činnost, konaná jménem a z pověření církve, se provádí v jejím společenství“⁹⁹. Pastorační poslání se zmiňuje na jiném místě: „Laické společnosti .. se účastní pastorační služby skrze skutky duchovního i tělesného milosrdenství a poskytují lidem různé služby“¹⁰⁰. Návaznost a podřízenost základnímu poslání církve je jednoznačná: „Ve věcech, které se týkají péče o duše, veřejných bohoslužeb a jiné apoštolátní činnosti, podléhají řeholníci moci biskupů“¹⁰¹

Výše uvedené normy mluví především o knězi – faráři, jako o vlastním pastýři svěřené společnosti. Ten pak má toto společenství v pastorační péči nebo tuto činnost řídí, je-li činnost sama svěřena jiné osobě. Jednota v působení církve je zde nepřehlédnutelná, dává však řádný prostor pro všechny křesťany, kteří se cítí být povoláni vyvíjet aktivity pastoračního rázu. Společnosti zasvěceného a apoštolského života patří podstatně k životu všeobecné církve. Díky svému zvláštnímu poslání v církvi mají také za úkol svým způsobem pečovat o svěřené křesťany a rozvíjet pastorační činnost. Vidím zde jako potřebné rozlišovat mezi obecnou pastorační péčí zahrnující různé pastorační služby bližním a pastorační péčí o duše, která v sobě především obsahuje posvěcující a svátostné služby posvěcených služebníků. Není posláním této práce věnovat se problematice pastýřské funkce kněží a aktivních laiků podílejících se na pastorační péči. Ztotožňuji se s tvrzením, že plnění pastoračních úkolů nedělá laika „pastýřem“. Tedy „úřad pastýře“ není konstituován

---

⁹⁴ CIC 517 - §1, §2.

⁹⁵ CIC 519.

⁹⁶ CIC 617.

⁹⁷ CIC 591.

⁹⁸ Srov. CIC 593-594.

⁹⁹ CIC 675 - §3.

¹⁰⁰ CIC 676.

¹⁰¹ CIC 678 - §1.

úkolem, nýbrž svátostí.¹⁰² Pro účel této práce postačují výše citovaná místa z kodexu, že pastorec může být svěřena i jiným osobám, než jen pastýřům.

V právních normách České kongregace sester dominikánek se uvádí, že kongregace je založena jako apoštolátní. Apoštolát je zakotven v Základní ústavě. „*Sestry oslavují Boha a slouží církvi svým zasvěcením, .. i apoštolátem, spočívajícím ve výchově a vyučování mládeže. Formu apoštolátu přizpůsobují daným podmínkám a možností*“.¹⁰³ Konkrétnější vyjádření je stanoveno v kapitole Naše služba – základní požadavky a formy naší služby. „*Sestry se podílejí na apoštoltské práci církve a Řádu modlitbou, věrným plněním povinností a svěřených apoštolátních úkolů*“.¹⁰⁴ Za zvláštní cíl si kongregace klade na prvním místě výchovu a vyučování, proto této činnosti dává přednost.¹⁰⁵ Avšak v souladu s tradicí se sestry zapojují i do charitativní práce podle konkrétních potřeb a možností.¹⁰⁶

Vlastní právní normy kongregace obecný termín pastorační péče nikde nezmiňují. Apoštolát bezsporně v sobě zahrnuje různé možné druhy pastorační činnosti. A to buď v rámci svého poslání podle dohody vedení kongregace a místního ordináře, nebo v součinnosti s farností. Apoštolát je poslání k plnění církvi svěřeného úkolu. Současný častěji užívaný termín pro značnou část apoštolátní činnosti je pastorec. Tím je o něco blíže vyjádřeno konkrétní apoštolátní poslání – pečovat o jistou skupinu v jistém čase a jistém místě.

4.1.2. *Církevní dokumenty o pastoraci*

Na poli pastorec došlo v církvi ke zdatnému posunu. Je to zřetelné především v koncilních konstitucích II.vatikánského sněmu.¹⁰⁷ Církev sama sebe chápe jako Boží lid. Z tohoto tvrzení plynou mnohé důsledky, kterých si je církev vědoma a chce je uskutečňovat. Jedním z prvních je důraz na důstojnost a poslání každého křesťana, vzájemná služba laiků a služebného hierarchického kněžství. Díky konstitucím se stalo závazným učení církve o podíle laiků na tajném uskutečňování poslání Božího lidu, především apoštolátem ve světě. Následující dokumenty na tomto poznání staví.

Posynodální apoštoltský list *Christifideles laici* z roku 1988 se také věnuje obnovené pastorační činnosti¹⁰⁸, ale zmiňuje se jen o rozmachu pastorec nemocných a trpících. V páté kapitole se věnuje výchově a vzdělávání laiků a v prohlášení synodních otců tvrdí, že

¹⁰² Srov. ChfL 23.

¹⁰³ STAN 5*.

¹⁰⁴ STAN 61*.

¹⁰⁵ Srov. STAN 67*.

¹⁰⁶ Srov. STAN 68*.

¹⁰⁷ Především dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium* a pastorační konstituce *Gaudeum et spes*.

¹⁰⁸ Srov. ChfL 54.

„výchova a vzdělávání laiků musí být zařazeny do priority diecéze a začleněny do programů pastorační činnosti, aby směřovaly všechny snahy kněží, laiků a řeholních osob k tomuto cíli“.¹⁰⁹ Následný bod rozvíjí cíl této výchovy, kterým je stále jasnější objevování osobního povolání a stále rostoucí ochota žít tak, aby se toto povolání naplňovalo.¹¹⁰ Právě tomuto jasnějšímu objevování a rostoucí ochotě žít podle povolání by měl sloužit i tento pastorační projekt. Tématicky dokument navazuje na výše zmíněnou výchovu a uvádí, že pravá a účinná výchova může být zprostředkována jen tehdy, když každý převezme zodpovědnost za vlastní výchovu a bude ji rozvíjet. Neboť každá výchova je v podstatě „sebevýchovou“. Tento bod zachycuje důležitý moment výchovných snah – vnitřní spolupráci základních aktérů pastorační formace. Pro formaci je tento vnitřní aktivní přístup typičtější.¹¹¹

Dokument *Vita consecrata*, vydaný v roce 1996 je apoštolskou adhortací Jana Pavla II. hodnotící reformu řeholního života po II.vatikánském koncilu. Tento list navazuje tématicky na předchozí listy o řeholním životě a snaží se ukázat perspektivu života zasvěceného Bohu. Vidí realitu vynaložených tělesných i duševních sil na pastorační péči o povolání, jejichž výsledky ne vždy odpovídají očekávání a vynaloženému úsilí. Vidí potřebu zintenzívnit modlitby za povolání a zároveň usilovně pracovat na tom, aby se jasným zvěstováním a náležitou výchovou v lidech povoláných k řeholnímu životu probouzela svobodná, odhodlaná i velkodušná odpověď, která lásku k povolání promění ve skutek. Proto doporučuje pastorační péči realizovat činnost na podporu povolání tak, aby se více projevovala jako dílo celé církve. Volá po aktivní spolupráci pastýřů, řeholníků, vychovatelů, aby společná služba znásobovala síly a vytvářela lepší podmínky. Tato spolupráce je zvláště potřebná v náležitě péči o pastorační mladých, kde se voláním Ducha svatého probouzejí povolání.¹¹²

Nejnovější instrukce *Znovu začít od Krista*, vydaná Kongregací pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života z roku 2002 se věnuje obnovenému úsilí zasvěceného života v třetím tisíciletí. Jednoznačně prohlašuje, že péče o povolání je rozhodný úkol pro budoucnost zasvěceného života.¹¹³ Realitou je značný úbytek povolání v západním světě a naopak jejich růst v Asii a Africe. Zasvěcený život prožívá v současnosti zvláštní dobu úvah a hledání v nových podmínkách. Pastorační péče o povolání vyžaduje rozvinout nové a hlubší schopnosti setkávání s druhým člověkem. Na druhé straně získávat povolání je úkol, kterým nemohou být pověřeni výlučně někteří odborníci, ani nemůže být oddělen od

---

¹⁰⁹ ChfL 57.

¹¹⁰ Srov. ChfL 58.

¹¹¹ Srov. ChfL 63.

¹¹² Srov. VC 64.

¹¹³ Srov. *Znovu začít od Krista*, op.cit., čl. 17.

pravé a vlastní pastorece mládeže. Každá komunita a všichni členové institutu jsou vyzváni kontaktovat se s mladými podle evangelijní pedagogiky následování Krista a předávání charismatu. Náplní odpovídající na očekávání mladých lidí má být cesta uvádění do duchovních hodnot lidského a křesťanského života. Současní mladí nutně potřebují osobní přístup a vhodné metody počítající s jejich konkrétní situací lidskou, duchovní a kulturní. Mají být povzbuzováni, aby vykročili za vysokými ideály radikálního následování Krista. Nepřehlédnutelná je poznámka směrem k těm, kteří posuzují povolání. Mají postupovat vyrovnaně, bez pokušení zvětšovat počet nebo výkonnost, aby se ve světle víry a možných opačných známek verifikovala pravost povolání a upřímný úmysl.¹¹⁴

4.1.3. *Komentáře o pastorači*

Slovo „pastorece“, „pastorační péče“ nemá příliš jasné ohraničení. Dlouho se chápalo jenom jako pojem označující péči duchovenstva o ostatní věřící. Pastorači se často rozumí činnost kněží mimo různé technické a hospodářské práce. Církevní dokumenty chápou na jedné straně kněze jako „pastýře“¹¹⁵ ve vlastním slova smyslu. Na druhé straně se však zmiňují¹¹⁶ o podílu laiků na pastorační činnosti. Je velmi užitečné učit se dívat na tuto činnost z širšího, všeobecného - katolického pohledu. Riccardo Tonnelli se o pastorači vyjadřuje právě v žádoucí širší perspektivě. Definiuje ji jako „*mnohotvárnou činnost církevního společenství, která je oduševňována Duchem svatým a jejím cílem je uskutečňovat v čase – ve vztahu ke konkrétním životním situacím – Boží plán spásy s člověkem a dějinami.*“¹¹⁷ Takto i díky teologickému posunu v chápání církve po II.vatikánském koncilu právem patří do pojmu pastorece všechny aktivity, kterými se křesťané snaží podílet na realizaci Božího záměru s lidmi v jejich konkrétních životních podmínkách. Pro pastorači je významné pochopit a uchopit ji jako službu církve společnosti. Zcela liché je brát pastorači jako „zájmovou“ či „ideologickou“ činnost, kterou církev dělá ve svém zájmu a pro sebe.

Služba církve mladým je právě v tom, že jim pomáhá realizovat se podle měřítka, kterým je Ježíš Kristus. Obsahem je tedy pomoc v nalezení sebe sama a v naplnění vlastního životního poslání, ve zužitkování darů a schopností mladého člověka. Pastorační péče o mladé jim má umožnit prožít, že právě křesťanská víra otevírá více než jiné světonázorové nabídky cestu k seberealizaci a tím odpovídá na otázku po smyslu života, identitě mladého

---

¹¹⁴ Srov. tamtéž, čl. 18.

¹¹⁵ CIC kán. 375, kán. 515.

¹¹⁶ CIC kán. 224-231. ; Srov. ChfL 23.

¹¹⁷ Srov. KAPLÁNEK Michal: Pastorece mládeže, Praha: Salesiánská provincie, 1999, 9.

člověka. Cílem není nábor, nýbrž motivace a uschopnění k orientaci života na cestu, kterou šel Ježíš Kristus.¹¹⁸

Pastorační péče chápána jako starost o určitou skupinu, na určitý čas¹¹⁹ je "vymezením prostoru pro pohyb" praktického života víry, naděje a lásky jednotlivých věřících.

A k takovému obsahu se hlásí tento projekt, s cílem provázet zájemce o řeholní život spleť dosavadního životního labyrintu ke zdravému a zralému rozhodnutí se pro další část svého života.

4.2. Formace

Téma výchovy, formace neodmyslitelně patří k plnému životu každého společenství a je předpokladem životaschopnosti dané komunity.

4.2.1. Vybrané právní normy k formaci

Klíčovou normou v Kodexu kanonického práva, od které se odvíjí přijetí a příprava – formace zájemce o společný zasvěcený či apoštolský život je tato: „*Do řeholní společnosti může být přijat každý katolík, který má opravdový úmysl a vlastnosti požadované obecným i vlastním právem a kterému nebrání žádná překážka. Nikdo nesmí být přijat bez náležité přípravy.*“¹²⁰

Přijímání uchazečů a vzdělávání členů společností je obsaženo ve dvou desítkách bodů.¹²¹ Úvodní norma k přijetí podobně, pouze jinými slovy, vyjadřuje již uvedený klíčový bod. „*S pozornou pečlivostí přijmou představení pouze ty, kteří kromě požadovaného věku jsou zdraví, mají vhodnou povahu a vlastnosti svědčící o dostatečné vyzrálosti pro život vlastní tomuto společenství.*“¹²² Následné normy již ošetřují dobu, ve které se děje plné uvedení do života společnosti. „*Noviciát, kterým se začíná život ve společnosti, je zaměřen na to, aby novici hlouběji poznali Boží povolání, vlastní řeholní společnost, zkusili způsob života společnosti, jejím duchem vzdělali mysl i srdce a také se prokázal jejich úmysl a vhodnost.*“¹²³ K řádné platnosti se uvádí: „*Aby byl noviciát platný, musí trvat 12 měsíců, strávených v noviciátním společenství. Noviciát netrvá déle než dva roky.*“¹²⁴ Závaznost ze strany formovaného zájemce je popsána následovně: „*Novic může společnost svobodně*

---

¹¹⁸ Srov. tamtéž, 36-39.

¹¹⁹ Srov. OPATRNÝ Aleš: Malá příručka pastorační péče o nemocné, Praha: Pastor. středisko, 2001, 8.

¹²⁰ CIC 597 – §1, §2.

¹²¹ Srov. CIC 641-661.

¹²² CIC 642.

¹²³ CIC 646.

¹²⁴ CIC648 – §1, §3.

*opustit; příslušný představený společnosti ho může propustit. Po ukončení noviciátu je novic, jestliže je uznán za vhodného, připuštěn k dočasným slibům, jinak je propuštěn“.*¹²⁵

Stanovy České kongregace sester dominikánek v prologu k výchově, uvádějící část Stanov týkající se výchovy sester¹²⁶ je vybrán z již zmiňovaného dokumentu *Vita Consecrata*: „*Formační cesta směřuje především k tomu, aby se člověk připravoval k celkovému zasvěcení se Bohu skrze následování Krista ve službě jeho poslání. „Kladná“ odpověď na Pánovo volání a vědomé osobní přijetí dynamického rozvoje povolání tvoří nezcizitelnou součást odpovědi každého povolání jedince, který má otvírat prostor svého života působení Ducha svatého.*“¹²⁷

První kapitola Stanov z části o výchově sester se týká „Čekatelství a zkušební doby“, druhá kapitola se týká „Profese“ a třetí pojednává o „Juniorátu a trvalé formaci“. Kapitola pojednávající o čekatelství a zkušební době dělí toto období na tři stupně. Prvním je čekatelství, druhým je postulát a třetím je noviciát. Doba čekatelství je shora formálně ohraničena cíleným rozhovorem s magistrou, po němž následuje písemná žádost žadatelky o přijetí do postulátu.¹²⁸ Další směrnice k téže stanově předepisuje čekatelce před zahájením postulátu žít v komunitě 3-12 měsíců. Přesně je stanoveno období postulátu od 6 měsíců do 1 roku.¹²⁹ Postulát má hranice z obou stran. Z jedné strany je to výše zmíněná písemná žádost o přijetí do postulátu a vyvrcholením toho času ze strany druhé je žádost o přijetí do noviciátu.¹³⁰ Vlastní noviciát trvá 1 rok, ale je i možnost prodloužení podle potřeby.¹³¹ Noviciátní formace vrcholí písemnou žádostí o složení slibů, která se má podat 10 týdnů před ukončením noviciátu.¹³²

4.2.2. *Církevní dokumenty o formaci*

V normách pro aplikaci dekretu *Perfectae Caritatis in Ecclesiae sanctae II* se výslovně praví: „*Výchova řeholních osob, která začíná noviciátem, by neměla být stejná ve všech institutech, ale měla by být určována zvláštním charismatem každého z nich.*“¹³³

Následná instrukce *Renovationis causam* dále doplňuje předchozí normy k provádění PC. Ve své části naukové a pedagogické vyzdvihuje rozhodující důležitost noviciátu a

---

¹²⁵ CIC 653 - §1, §2.

¹²⁶ Srov. STAN 84*-131*.

¹²⁷ VC 65.

¹²⁸ Srov. podle směrnice k STAN 88*.

¹²⁹ Srov. STAN 89*.

¹³⁰ Srov. STAN 91*.

¹³¹ Srov. STAN 103*-104*.

¹³² Srov. STAN 109*.

¹³³ PAVEL VI.: Normy pro aplikaci dekretu II.vatikánského koncilu o přizpůsobené obnově řeholního života (PC) *Ecclesiae sanctae II*, (ze dne 6.8.1966), in: *Zasvěcený život ve světle reformy II.vatikánského koncilu*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997, čl. 33.

období bezprostředně předcházejícího. Zdůrazňuje nutnost přijmout závazky řeholního života na dostatečném stupni lidské a duchovní zralosti, což vede k volbě svobodné, odpovědné a velkodušné. V kapitole o přípravě na vstup do noviciátu píše: „*Zdá se, že pravá výchova k řeholnímu životu¹³⁴ se má dnes praktikovat ve více stupních a má se prodloužit na delší dobu. Má zahrnovat jak dobu noviciátu, tak i následující roky po prvním časném závazku – slibu. V tomto cyklu formace¹³⁵ si má noviciát uchovat svou nenahraditelnou závažnost, vždyť v něm jde o první uvedení do řeholního života. Tohoto účelu by se nedosáhlo, kdyby budoucí novic neměl alespoň nějakou lidskou a duchovní přípravu, kterou bude třeba nejen vyzkoušet, ale často i doplnit¹³⁶. Příprava na vstup do noviciátu se zdá čím dál tím víc nutnější, čím je svět méně proniknut křesťanstvím. Ve většině případů se jeví skutečně nezbytnou postupná duchovní a psychologická příprava, která uschopní mysl na odloučení od života a světských zvyků.*“¹³⁷

Z této instrukce můžeme vybrat další nosné citace k formační výchově. Do formace je zde automaticky zařazen jak noviciát, tak jemu předcházející doba. „*Formace k řeholnímu životu má dva hlavní úseky, noviciát a dobu zkoušky. Předchozí doba zkoušky, která je předepsána v některých institutech, se nazývá postulát a obvykle předchází dobu noviciátu.*“¹³⁸ Následně vybrané úryvky jsou zacíleny pouze na onu zkušební dobu. „*Úkolem předcházející zkušební doby je nejen posoudit schopnosti kandidáta, ale také ověřit jeho náboženské znalosti a je-li potřeba, doplnit způsobem, uznaným za nutný. Během této doby bude třeba zvláště se přesvědčit, že kandidát řeholního života má vlastnosti, potřebné pro lidskou a citovou zralost, že se dá doufat, že bude schopným řádně vzít na sebe závazky řeholního stavu.*“¹³⁹ „*...má-li být tato doba účinná, nesmí být příliš krátká, ani nemá obvykle trvat déle než dva roky. Bylo by lépe, kdyby se tato zkouška nekonala v domě noviciátu. Dokonce bude možná užitečné, bude-li se konat celá nebo zčásti mimo dům společnosti. Během této předchozí zkušební doby .. ať jsou kandidáti svěřeni vedení zkušených řeholníků a ať je mezi nimi a magistrem noviců stálá spolupráce, aby se zajistila soustavná výchova.*“¹⁴⁰

Dokument *Vita consecrata*, uváděný v oddíle o pastoraci použijeme i zde, tentokrát se zastavíme u tématu vyjadřujícímu se k formaci. „*Formační cesta směřuje k přípravě na celkové zasvěcení se Bohu skrze následování Krista ve službě poslání. .. Pak musí být*

¹³⁴ Zde užít obecný termín „výchova“.

¹³⁵ Zde již termín „formace“.

¹³⁶ Požadavek pre-noviciátu, popř. další přípravy.

¹³⁷ Srov. RC 4.

¹³⁸ RC 10.

¹³⁹ RC 11

¹⁴⁰ RC 12.

formována celá osobnost ve všech svých individuálních rysech, jak chování, tak smýšlení. Aby mohla být formace všeobecná a úplná, má se týkat všech oblastí křesťanského i zasvěceného života. Je tedy nutno zabezpečit výchovu osobní, kulturní, duchovní i pastorační a zaměřit ji tak, aby její rozmanité aspekty byly navzájem vhodně propojeny. Počáteční formace, která je jakýmsi pozvolným procesem, zaměřeným na postupné dosažení zralosti ve všech oblastech - tedy od psychologické a duchovní až po teologickou a pastorační - musí mít k dispozici dosti široký časový úsek, .. který tvoří součást širšího formačního plánu.“¹⁴¹ K doplnění k trvání formační cesty zaznívá připomínka, že „počáteční formace musí být spojena s formací stálou.“¹⁴² Obdobně se vyjadřuje list *Elementi essenziali*, kde se píše: „Formace nemůže být vykonána jednou provždy. .. můžeme říci, že má pět období: Pre-noviciát, noviciát, první profes, věčná profes a večer života.“¹⁴³

Tématicky se mírně vrátíme k době zkoušky předcházející noviciát. Směrnice věnované tématu řeholní formace *Potissimum institutioni* jsou další cennou pomůckou pastorálního charakteru při aplikaci nových norem k výchově. O výchově se zde píše: „Bezprostředním cílem výchovy je uvést kandidáty do řeholního života a uvědomit je o jeho svérázu v církvi.“¹⁴⁴ „Cílem přípravné doby před noviciátem, ať se jmenuje jakkoli - postulát, přednoviciát atd., je ponechat čas a prostředky pro uchazeče, aby mohl dospět ve svých schopnostech pro přijetí závazků řeholníků. Zajisté se nežádá, aby uchazeč byl s to vzít ihned na sebe všechny tyto závazky.“¹⁴⁵ „Formy uskutečnění mohou být různé: přijetí do některé komunity institutu, avšak bez účasti na celém jejím životě, s výjimkou noviciátní, kde se to nedoporučuje; žádná z těchto forem nesmí vyvolávat domněnku, že se zúčastnění stali členy institutu.“¹⁴⁶

Formační linie v dokumentu *Znovu začít u Krista* je vytyčována v následném směru: „Formace se proto bude muset vyznačovat tím, že bude utvářena tím, že bude uvádět do radikálního následování Krista. Nejvýznamnější výzvy, kterým musí formace čelit, vycházejí z hodnot, které ovládají globalizovanou kulturu našich dní. Křesťanská zvěst o životě jako povolání, která vychází z plánu Otcovy lásky a potřebuje osobní a spasitelské setkání s Kristem v církvi, se musí srovnávat s názory a projekty ovládanými různými extrémami. Je tu riziko, že subjektivní volby, individuální projekty převládnu nad řeholí .. je nutný formační dialog schopný přijmout charakteristické rysy lidské, sociální a duchovní, jež si každý nese a rozlišovat v nich lidská omezení. .. V době hlubokých změn ve formaci bude třeba věnovat

¹⁴¹ VC 65.

¹⁴² VC 69.

¹⁴³ EE 48.

¹⁴⁴ PI 1.

¹⁴⁵ PI 42.

¹⁴⁶ PI 44.

pozornost tomu, aby zakořenily v srdcích mladých lidí lidské, duchovní a charismatické hodnoty, nutné pro uschopnění k životu ve „tvůrčí věrnosti“ na cestě duchovní a apoštolské tradice institutu. .. Kromě toho bude muset být věnována pozornost kulturní formaci, která drží krok s dobou a vede dialog s dnešním člověkem, který hledá smysl života.“¹⁴⁷ Dokument uzavírá tuto část poukazem na skutečnost, že osoba se vytváří velmi pomalu. „Musíme být velkodušní, abychom věnovali formaci čas a své nejlepší síly.“

4.2.3. Komentáře k formaci

Řeholní formace je proces, jenž zahrnuje dobu od chvíle, kdy někdo "poprvé projevil vážný zájem o vstup do tohoto života, až do jeho dovršení a konečného setkání s Pánem při smrti"¹⁴⁸. Proto je řeholní život nepřetržitým formačním procesem, jenž v období života v čase nikdy nekončí. Celkově se formace dělí na počáteční a trvalou¹⁴⁹. Formace k řeholnímu životu má dva hlavní nutné úseky, totiž : noviciát a dobu zkoušky, která následuje po noviciátu a trvá během doby časných slibů nebo jiných závazků odpovídajících povaze institutu.¹⁵⁰ Prolneme-li pohledy obou dokumentů (PI a RC) můžeme rozlišit jednotlivé etapy řeholní formace na: prenoviciát, noviciát, juniorát a trvalá formace.

Na základě výše řečeného lze formaci brát jako osobní postupné pronikání do praktického řeholního života na základě vyřčeného vážného zájmu o takový život či na základě slibu žít životem podle jistých, církevně schválených pravidel. Každé řeholní společenství má již v tomto směru pro formaci svou zažitou a vyzkoušenou tradici, své důrazy, své formy.

Význam slova formace se ukazuje na dvou latinských termínech, které jsou stejného základu, proto se v podstatě jen doplňují. "Forma" znamená počáteční integrální obraz nějaké podstaty, která dosáhla své plnosti podle vlastního druhu. "Formace" od slov "formare" a "formatio" znamená utváření, formování, modelování, organizování. Často se formace ztotožňuje s výchovou. "Výchova" pochází se slovesa "educere" a znamená vyvést.¹⁵¹ Když obě slova srovnáme v původním významu, spatříme jasný rozdíl. Formace je součástí výchovy, staví na ní, metodicky je však zacílenější. Vychovávání se děje formováním. Z tohoto důvodu je možné spatřovat vlastní formaci jako následnou a konkrétní fázi výchovy. Citované dokumenty nepovažují za podstatné tento terminologický

¹⁴⁷ Srov. Znovu začít od Krista, op.cit., čl. 18.

¹⁴⁸ KONGREGACE PRO ŘEHOVNÍKY A SEKULÁRNÍ INSTITUTY: Podstatné prvky učení církve o řeholním životě se zřetelem na instituty apoštolsky činné *Elementi essenziali*, (ze dne 31.5.1983), in: *Zasvěcený život ve světle reformy II.vatikánského koncilu*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997, 337-364, čl. 44.

¹⁴⁹ Srov. PI 35, 67, 108.

¹⁵⁰ Srov. RC 10.

¹⁵¹ Srov. Řeholní formace, op. cit., 17-19.

odstín zvlášť odlišovat. Chceme-li si ujasnit pozice činností formace a pastorače, je vhodné pamatovat i na jemné odlišení obou těchto činností a výchovy obecně.

4.3. Srovnání mezi pastoračí a formací

V pastoračním plánu sekce pro mládež ČBK v kapitole o dalších subjektech v pastorační péči se píše o řeholích, hnutích a komunitách. Bez polemiky se uvádí, že v rámci místní církve mají spolupracovat na pastoračních úkolech. Není jim však upřena jejich spirituální zvláštnost. Dokument ji zohledňuje a píše, že pracují podle vlastních charismat a nabízejí specifickou formaci.¹⁵² Z tohoto výroku vyznívá, že z pohledu národní církve je počítáno s činností řeholí a hnutí v pastorači mladých. Tím pádem je však tato činnost automaticky viděna jako formace. Je faktem, že ať dělá řehole cokoli, je to poznamenáno její spiritualitou, vždyť je to přirozeně duchovní náboj každého jejího člena. Zároveň si ale myslím, že je mírně zavádějící používat při práci řeholníků s mladými zastřešujícího slova formace. Vždyť řeholník svou spiritualitu nenutí, když plní obecnější cíle v pastorači. Ano, používá osvědčené prvky své spirituality, ale netvrdí, že jsou jediné. Tento pohled považuji za důležitý při pastorači mladých, kteří hledají své místo v životě a uvažují o zasvěceném stavu. Domnívám se, že pastorače, která má vyjasněné pojmy a postoje vůči mladým, předejde mnohým nedorozuměním, duchovním zraněním a zároveň respektuje, podporuje a zdůrazňuje svobodu člověka rozhodnout se.

Snahou této práce je připravit podklady pro ty sestry v kongregaci, kterým je svěřena péče o mladé lidi hledající své místo v životě. Není zde zmínka o širokém tématu „povolání Bohem“, které patří k podstatným tématům spirituální teologie. Pastorače přirozeně staví na poznacích ze spirituálních oborů a mnohých dalších, které vstřebává a realizuje při své službě svěřeným duším. Dokument Kongregace pro klérus píše, že: „*Každý pastorační plán, .. který by odhlédl od priority spirituality a uctívání Boha, byl by odsouzen k neúspěchu.*“¹⁵³

Dokumenty kolísají v terminologii. Pokud píší z hlediska obecné církve, diecéze, mluví o pastorači. Je-li dokument psaný pro zasvěcený institut či z jeho pozice, mluví se o počátečních fázích formace a obecně pastorační práci považují za jeden z druhů apoštolátu. Dokument Potissimum institutioni se ve své části o současných otázkách formace řeholníků věnuje zvlášť mladým uchazečům a pastorači povolání.¹⁵⁴ Přímé výzvě k pastorační péči o povolání se přidal i nejnovější dokument pro zasvěcený život Vita consecrata.¹⁵⁵ Zde je zřetelný posun v chápání, ale náplň této výchovy nastiňuje dokument jen obecně.

¹⁵² Srov. Pastorační plán sekce pro mládež ČBK, čl. 5.5.2.

¹⁵³ Srov. Kněz, pastýř a vůdce farního společenství, čl. 11.

¹⁵⁴ Srov. PI 86-89.

¹⁵⁵ Srov. VC 64.

Dokumenty nestaví tolik na přesné terminologii (každý institut ji užívá podle vlastní tradice), spíše se zaměřují na směřování výchovné činnosti.

Kardinální rozdíl mezi "formací" a "pastorační péčí" vidím v závaznosti jedince vzhledem k činnosti, která se na něm děje (tzn. je-li formován či pečuje-li o něj někdo). Rozhodne-li se člověk pro nějakou formaci, je k ní svým způsobem vázán. Směr aktivit je oboustranný, připravená formace působí na jedince a on se jí poddává. Důraz vidím na straně aktivity jedince. Naopak při pastorači, i když aktivity jsou opět na straně "pastýře i ovečky", vědomější činnost spatřuji u toho, kdo pastorači vede. Vedený člověk má pastorační péči na základě praxe křesťanské víry připravenou oporu pro zvládání životních situací. Vhodnou pastorači lze připravit půdu pro formaci. Obdobně jako preevangelizace chystá prostředí pro evangelizaci.

Pokud chceme vyjít vstříc současné mládeži, která má obavu cokoli říci závazně a oddaluje moment závazných rozhodnutí, pak jednoznačně chci zájemcům o řeholní život prvně připravit tématický a časově ohraničený pastorační program. Jeho cílem je pravdivě si projít svůj dosavadní život a na základě přijetí sám sebe dojít ke zdravému rozhodnutí na další životem.

4.4. Modelové přístupy k zájemcům o řeholní život

Pro inspiraci jsem využila možnosti nahlédnout do pracovních textů a plánů počáteční formace některých řeholních společenství. Odráží se v nich snaha zpřehlednit výchovu mladých zájemců a nových členů společenství a být v této oblasti v souladu s učením a výzvami církve reagujícími na výzvy doby. Při vzájemném porovnání je na první pohled vidět stav různé terminologie v názvech zájemců o řeholní život i v souvisejících činnostech.

Provincie kapucínů v ČR ve všeobecných zásadách počáteční formace¹⁵⁶ nazývá zájemce prostě kandidáty. Kandidát je přijat ke vstupu po předložení písemné žádosti. Formací, nebo-li výchovou, směřují k přetváření celé lidské osoby, všestrannému rozvoji člověka. Druhým stupněm je noviciát, což je doba vnitřního osvojování si hodnot a zapojení se do bratrského společenství. Třetím stupněm je juniorát, kdy jde o dobu zrání a upevňování se.

K pastorači zájemců – kandidátů se tento plán nevyjadřuje. Formační plán začíná u postulantů, tedy u těch, kteří již písemně vyjádřili své rozhodnutí. Dá se tedy předpokládat, že vyvíjejí činnost péče i o své kandidáty, ale nepohlíží na ně z pohledu řádové formace. Právě tento moment je zde, v kapitole o pastorači a formaci, několikrát zmíněn.

---

¹⁵⁶ Pracovní text Provincie kapucínů v ČR, vlastní náklad, rok 2000.

Společenství kongregačních sester františkánek ve svém plánu počáteční formace¹⁵⁷ má stanovené čtyři stupně formace. Aspirantura – hledání svého místa a poslání v církvi, první kontakty se společenstvím. Následuje postulát – doba hledání, život již ve společenství. Noviciát jako čas vnitřního osvojení si hodnot řeholního života a zapojení se do společenství a pro zrání a upevňování je doba juniorátu. Obecný název, který se v textu používá pro zájemkyně až po vstup do noviciátu je termín kandidátka.

Pozornost vzhledem k cíli této práce bude u aspirantek. Je jim věnována druhá kapitola plánu počáteční formace. Aspiranturu chápou jakou období osobního hledání, kdy mladá žena začne vnímat své povolání k řeholnímu životu, nejprve všeobecně a potom k životu v určitém společenství. Studuje-li aspirantka, pak se automaticky prodlužuje doba její aspirantury. Jako forma se neosvědčilo, aby aspirantky dlouhodobě žily svůj každodenní život spolu se sestrami v jedné komunitě. Doporučují se pravidelná setkávání, eventuelně písemný kontakt. Náplní setkání pro aspirantky je katechismus, uvedení do duchovního života, vedení k sebepoznání a sebezřetivosti a seznámení s životním stylem. Z textu je možno vyčíst, že aspirantura má zvláštní část pro období bezprostřední přípravy na vstup do postulátu. Pro tento čas se vyžaduje, aby bezprostředně 4 měsíce před uvedením do postulátu aspirantka již prožila v komunitě, kde bude postulát probíhat. Dalším požadavkem, zajímavým vzhledem k této práci o pastorační péči, je vlastnoruční napsání žádosti o přijetí do postulátu a dotazník.

Sestry františkánky v pracovní verzi plánu počáteční formace také nemluví o pastoraci kandidátek. Je zde patrný jiný model než u kapucínů. Zájemkyně žádá o přijetí. Je přijata automaticky jako aspirantka do počáteční formace. Během ní má dospět k písemné formě žádosti a pak, je-li žádost přijata, pokračuje ve formaci v postulátě. Tento model je více méně v jemných obměnách typický pro řadu ženských řeholních společenství v naší zemi. Myslím si, že současní mladí potřebují stále více prvně být konfrontováni s tím, co vůbec chtějí, co čekají od života, co jsou ochotni a chtějí do svého života vložit. Na tato témata je třeba diskutovat, ptát se hlavně mladých. Zdá se mi, že není vhodné nabízet ihned formaci, která je zpočátku jako „konzumní“ možnost: vyber si z nabídky, co se ti líbí a když se ti to přestane líbit, vybereš si nové... Pracovní verze plánu počáteční formace sester františkánek obsahuje však jasnou reflexi častého problému zájemkyň vzhledem ke komunitě. Jednoznačně se píše, že se neosvědčila forma dlouhodobého života zájemkyň v komunitě a proto dávají přednost jiné formě. Tento moment považuji za zlomový ve

---

¹⁵⁷ Pracovní text Kongregace Milosrdných sester III.řádu sv.Františka v Opavě, vlastní náklad, rok 2000.

vztahu zájemců a komunit. Odráží realitu, že podstatný problém není ve sžívání se s komunitou, ale na počátku je třeba se věnovat pouze zájemcům samým.

S jiným stylem plánů počáteční formace než jsou dva předchozí jsem se mohla seznámit ve vnitřním dokumentu *Etapy formace oblátů Panny Marie*.¹⁵⁸ Tento model je přehledně zpracován graficky do propracovaného systému. Jednotlivé etapy formace rozlišují na dvě základní části: „kontakty“ s komunitou a „kráčení“ s komunitou. Za kontakty považují svou činnost v pastorači mladých, život ve farnosti, kde jejich komunita měla nějaký program nebo znají komunitu přímo. Pokud mladí chtějí více „kráčet“, žít s komunitou a poznávat ji, pak mají podle svého rozhodnutí dva možné směry. Podle cíle těchto směrů se dá říci, že jedním je „pastorace zájemců“ a druhým je „příprava na formaci“ a navazující formace.

Příprava na formaci se děje v Centru mladých, a to jedno či dvou stupňovým kurzem, podle zralosti přicházejících zájemců. Po té následuje pre-noviciát v době trvání 3-12 měsíců, řádný noviciát, studium a pak první roky ve společenství. Pastorace zájemců probíhá ve třech typech aktivit. Prvním typem jsou „víkendy“ buď přímo u mariánů, nebo ve farnosti, kam mariáni přicházejí. Druhým typem je sada čtyř třídění (triduum) strávených s komunitou během roku s obsahem spíše liturgickým: vánoce, karneval – masopust, velikonoce, květen. Třetí aktivitou je letní patnáctidenní soustředění. Tato pastorační péče o zájemce probíhá během roku stále. Rozhodne-li se zájemce během roku vstoupit do formační přípravy, je zkontaktován s Centrem pro mladé a začíná cestu formace.

Tento plán „etap formace“, kde se děje pastorace i formace, mě velmi oslovil svou srozumitelností. Je zřetelný pro zájemce i mladé lidi okolo této řeholní rodiny, ale také pro vlastní členy komunity, kteří tak podle směru aktivit mohou volit vhodnou formu a obsah práce s mladými. Takový stav považuji za optimální. Proto si myslím, že i naší řeholní společnosti by prospělo zaměřit se na vlastní pastorači zájemců. Zdá se mi vhodné přizpůsobit tomuto stavu vnitřní právo (v kapitole o činnosti sester) a program konventů (jako součást komunitních projektů).

Reálná situace každé řeholní rodiny však musí zohlednit svůj potenciál lidských a technicko-organizačních sil. Následující kapitola týkající se vlastního projektu je kompromisem mezi optimálním stavem kontaktu řeholní rodiny se zájemci a realitou. Rozdíl je v tom, že navržený projekt pastorační péče je chápán v možné pokračující linii, kterou je počáteční formace. Zamýšlená péče má konkrétní cíl a proto má i časové omezení a není chápána vzhledem k jedinci jako dlouhodobě cyklická.

---

¹⁵⁸ Tappe della formazione, Comunità Marianista, anno 2000.

5 Projekt

Při vstupu do nového tisíciletí Jan Pavel II. ve svém apoštolském listě jednoznačně píše: „*Nejde o vymyšlení nějakého „nového programu“. Program tu je; stále týž, odvozený z evangelia a živé tradice. Jeho středem je sám Kristus, kterého máme poznat, milovat, následovat .. Je však nutné, aby se tento program proměnil v pastorační plány uzpůsobené situaci jednotlivých společenství. .. Čeká nás tedy radostné dílo obnovy pastorační činnosti.*“¹⁵⁹ S touto nadějí papež pokračuje a poukazuje na některé pastorační priority. Perspektivou, kterou by se měla ubírat veškerá pastorační činnost je svatost. Znovuobjevení „svatosti“ chápané v podstatě jako příslušnost k tomu, který je Svatý. Cesty svatosti jsou však osobní a vyžadují opravdovou pedagogiku svatosti. Ta vyžaduje umění modlitby, proto výchova k modlitbě se musí stát základním pilířem. Dalším požadavkem je pastorační odvaha účinně nabídnout svátost smíření. Je to obvyklá cesta křesťana, jíž dosahuje odpuštění a prominutí hříchů. Při veškerých pastoračních snahách je třeba respektovat podstatný princip křesťanského vidění života, jímž je primát milosti. Proto je nutné věnovat dostatečný prostor při této práci osobní i společné modlitbě. Prvenství modlitby a milosti je nepochybně možné díky obnovenému naslouchání Božímu slovu.¹⁶⁰

List Jana Pavla II. naznačuje nezbytnou formu k naplňování výše řečeného obsahu. Je to společenství, které je nejpřirozenějším projevem křesťanského života. Jen tak církev bude věrna Božímu plánu a zároveň bude odpovídat na hluboké touhy světa. Všude, kde se vychovávají a formují lidé je třeba rozvinout spiritualitu společenství. To znamená schopnost vnímat v rámci hluboké jednoty každého brata ve víře, abych s ním dokázal sdílet jeho radosti i utrpení, vytušit jeho přání, .. vidět v druhém to pozitivní, umění „vytvořit prostor“.¹⁶¹ Setkávání zájemců mohou být přirozeným základem pro další možnou návaznost ve společenství formačním. Tak se vhodně může předejít těžkostem, které vznikají na počátcích formace, kdy duchovní obtíže jsou zbytečně umocněny právě „nemocí“ mladých, kteří touží po společenství, ale neumí v něm a pro něj žít.

5.1. Celková koncepce projektu práce se zájemci

Pastorace zájemců o řeholní povolání musí částečně reflektovat návaznost na možný vstup do formace. Proto považují za moudré pohlížet na práci se zájemci v celkovém koncepčním rámci. Vlastní perspektivu „přelití“ pastorace ve formaci vidím modelově v

---

¹⁵⁹ NMI 29.

¹⁶⁰ Srov. tamtéž 30-39.

¹⁶¹ Srov. tamtéž 43.

chápaní a prožívání: vztahu „já a vy“ (prostředí pastorage), na vztah interiorizovaný tj. na „já a my“ (může začít formace).

Pastorage zájemců – základní vztah:

- já a Bůh (vrstva I)

- já a Bůh a vy (vrstva II)

Sestra pověřená pastorační péčí – animátorka.

Níže popsaný projekt pastorační péče se věnuje právě této problematice. Do jisté míry má volnější hranice realizace, protože je zacílen na obecnější témata. O to více pružnosti a připravenosti se vyžaduje od animátorky této pastorační péče, aby v obecných tématech poukázala právě na to, v čem potřebuje daný zájemce posílit a růst.

Formace prvotní – základní vztah:

- já a my (prenoviciát)

- my (noviciát)

Sestra pověřená formací – formátorka.

Plán formace zahrnuje již nutně základní body spirituality daného společenství a obsahuje více konkrétních požadavků ze strany vedení společenství. Sestra formátorka má sice témata formace daná, ale dál záleží jen na jejím umění výběru a volbě metody, pomocí které daná témata realizuje.

5.2. Pastorační projekt

Po prvním kontaktu zájemkyně a společenství je vhodné, aby pověřená sestra seznámila tuto zájemkyni s programem pastorační péče o zájemce a pozvala ji k účasti. Zájemkyně je osobně svěřena do duchovní péče jedné sestře z komunity, kam může po dohodě s vedením komunity přicházet ke společnému slavení liturgie denní modlitby církve a mše svaté.

Zmíněná pastorační péče se rozvine ve dvou řádných programových vrstvách. Vrstva I je zaměřena pro první kontakty s komunitou a prostor k uvědomění si vztahu „já a Bůh“. Po absolvování pastoračních aktivit vrstvy I následuje cílený rozhovor zájemkyně se sestrou z vedení kongregace o dalším zájmu. Pokud je oboustranně kladný, pokračuje pastorační péče o zájemkyně ve vrstvě II. V ní jde o prohloubení zájmu a reflektování osobní situace vůči tomuto zájmu. Do vztahu „já a Bůh“ přistupuje nutně ještě „vy“. Vrcholem pastorační aktivity tohoto období je zvažované rozhodnutí zájemkyně vstoupit do formace v daném společenství.

Po tomto rozhodnutí a jeho předložení v písemném formě vedení následuje opět cílený rozhovor se sestrou z vedení kongregace. Je-li žádost přijata kladně, pak se zvažuje časové

možnosti zájemkyně a společenství, kdy je možné započít formaci prenoviciátní. Tato časová rozvaha je limitována požadavkem společenství, které stanoví před vlastním započítáním formace žít jistý čas v domě komunity.¹⁶² Je-li žádost zájemkyně přijata s výhradou, je nutné nad závaznou žádostí o formaci domluvit termín dalšího setkání. Vyjádří-li se vedení společenství k žádosti jednoznačně negativně, pak je spravedlivé zájem rozvázat nebo doporučit delší časový odstup. Celý pastorační projekt dochází k naplnění a končí svou práci v momentě, kdy zájemkyně je přijata k formaci.

5.2.1. Pastorační péče vrstvy I – „já a Bůh“

Program pastorační vrstvy I je roční, skládá se ze 4 pobytových tematických setkání a závěrečné rekolekce na téma „Osobní povolání“, která je pořádána společně pro všechny zájemce a vedou ji bratři dominikáni. Pobytová setkání budou probíhat v různých komunitách kongregace s programem, který vede animátorka. Projevem aktivního zájmu je účast na pořádaných setkáních.

Jednotlivá setkání vrstvy I mají tři prolínající se okruhy, které se snaží reflektovat doporučené prvky dokumentu *Novo millennio ineunte* a převést je do přítomné praxe.

■ A okruh – setkání nad tématy (cesta zrání člověka a křesťana):

Forma - přednáška¹⁶³, tematický dialog, lectio divina¹⁶⁴.

■ B okruh – setkání v modlitbě:

Forma - společná liturgie (denní modlitba církve s komunitou, mše svatá), rozjímavý růženec, osobní adorace.

■ C okruh – společná výprava mimo komunitu:

Forma - poznávací výprava, hry v terénu, dobrovolná výpomoc.

Témata počátečních setkání pastorační péče o zájemce se týkají cesty zrání člověka a křesťana. Reflektují potřebu lidské a křesťanské dimenze výchovy. Každé setkání má své konkrétní téma určené pro cestu zrání člověka s návazným prostorem pro dialog a

---

¹⁶² Podle směrnice ke STAN 88* je vhodné před postulátem „žít v komunitě 3 – 12 měsíců“.

Stanovit takový požadavek je v kompetenci společenství, je však nelogické kodifikovat ho v normách společenství, které jsou závazné pro jednotlivé členy společenství. (Děje se tak ve společenství, pro které je tento projekt zpracováván.) Tento požadavek žít během pastorační na jistém místě má své opodstatnění v pastoračních a formačních plánech.

Důležitá je i forma „žít v komunitě“ nebo „žít v domě komunity“. Zde je pramen mnoha nedorozumění na obou stranách. Pro realizaci pastorační je dodržení této hranice nezbytné.

¹⁶³ literatura např: MARSCH Michael: *Uzdravování skrze svátosti*, Praha: Portál, 1992.

RAHNER Karl: *O svátostech v církvi*, Praha: Scriptum, 1993.

VANIER Jean: *Cesta k lidství*, Praha: Portál, 2004.

VELLA Elias: *Ježíš, můj uzdravovatel*, Bratislava: Per Imaculatam, 2002.

¹⁶⁴ Literatura např:

MASINI Mario: *Úvod do „Lectio divina“*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993.

k osobnímu zamyšlení. Témata pro zrání křesťana se věnují svátostem církve jako pevným bodům na této cestě. Jsou volena záměrně, aby hned v základu byl zřetelný podstatný princip křesťanského vidění života, jímž je primát milosti.

Dalším klíčovým prvkem je výchova k modlitbě osobní i společné, která přirozeně navazuje a proniká život ze svátostí. V Písmu nacházíme dva způsoby, jak se modlí Ježíš.¹⁶⁵ Modlí se společně s učedníky a modlí se sám. Touto cestou následování Ježíše kráčí společenství církve od prvopočátku. Společná modlitba, tedy modlitba shromáždění, liturgická, a jako jistý protipól modlitba osobní. Avšak o přirozeném propojení obou typů modlitby církev hovoří po staletí. K liturgické modlitbě patří i chvíle ticha k osobnímu rozjímání a „promodlení“ obsahu. Bez osobní modlitby by se liturgická stala záhy formalismem. Naproti tomu osobní modlitba bez liturgické obyčejně přechází k náboženské neplodnosti, vytratí se totiž konkrétní obsah. Osobní modlitba se sytí liturgickou a v ní se prodlužuje a totéž platí obráceně. Aby se modlitba mohla stát plodnou a proměňovat člověka, musí vstoupit do celku všedního života. Modlitba se musí rozvíjet živým kontaktem s Bohem. Každá modlitba uvádí do zkušenosti Boha a tím ke stavu modlitby.

Nejpřirozenějším projevem křesťanského života v životě člověka je společenství, sdílení se v radosti, bolesti, starosti, v nejistotách... Volání po spolupráci a spoluodpovědnosti komunit na péči o mladé lidi se zájmem o řeholní povolání má zde prostor. Současně jde i o péči v oblasti rozvinutí spirituality společenství. Sem patří také společné zážitky z nevšedního prostředí. Dobře prověřují a ukazují někdy velmi umně skrývané klady i zápory jednotlivých osobností. Jindy pomohou vnést světlo ke kořenům problémů daného jedince.

Vybraná skladba a záměrné prolínání okruhů je vědomou snahou o vyrovnanost mezi lidskou – psychologickou a duchovní rovinou. V knize Uvedení do duchovního života autor upozorňuje na problém nevyrovnané péče. *„Objevil se problém, o kterém psychologická terapie nepojednávala, podcenila jej. Pravděpodobně tyto novicové znali dobře sami sebe, nebyli však uvedeni do každodenního života s Kristem, ani do duchovního rozměru studijního života a apoštolského života. Formace byla postavena na terapeutické činnosti, která se chápala jako prvořadá. Někteří se domnívali, že takové jednání umožní kandidátu absolvování noviciátu.“*¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ Srov. WIDER OCD Dominik: Výchova k modlitbě, in: Řeholní formace, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, 523-626, 548.

¹⁶⁶ RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, Velehrad: Refugium, 2003, 27.

5.2.1.1. První setkání – v konventu ve Střelcích u Brna.

→ Premisa: zasvěcení je způsob konkrétního vědomého prožívání křestních závazků.¹⁶⁷

Premisa slouží v tomto projektu jako základní tvrzení, které je myšlenkovým základem i společným jmenovatelem daného setkání. Pro animátorku je výchozí i cílovou myšlenkou při konkrétní přípravě témat a hranicích pro dialog.

■ 1A okruh – setkání nad tématy:

→ téma pro cestu zrání člověka: sounáležitost;

literatura např.:

VELLA Elias: Ježíš, můj uzdravovatel, 176-182.

VANIER Jean: Cesta k lidství, Praha: Portál, 2004, 39-68.

→ téma pro cestu zrání křesťana: křest;

literatura např.:

MARCH Michael: Uzdravování skrze svátosti, Praha: Portál, 1992, 21 – 29;

RAHNER Karl: O svátostech v církvi, 23 – 39;

Communio 2/2000; 1/2005;

→ lectio divina:

Mt 3,13 – 17; 28, 18 – 20; Mk 1,9 – 11; Lk 3,21 – 22;

Jan 1, 32 – 34; 3,5; 13,12 – 15; 15, 1 – 11; 17,20 – 23;

→ k diskusi:

Odkud jsi přišla, kam patříš?

Jsem v něčem individualistou? Izoluje mě něco od ostatních nebo se izoluji sám?

Co mohu nabídnout z mých osobních darů společenství?

Začleňuje tě křest do nějakého společenství nebo je pro tebe křest jen osobní vztah k Bohu? Připouštím, že stejným milovaným dítětem Božím jsou ostatní křesťané?

V čem si představuješ, že se dá rozvinout křestní milost?

Jak chápeš týmovou spolupráci? Afektovaně nebo efektivně?

■ 1B setkání v modlitbě:

radostný růženec: zvěstování; navštívení; narození; obětování; nalezení;

---

¹⁶⁷ komentář k LG 44: „První, nezbytný základ pro řeholní život je křest, v kterém věřící umírá hříchu a zasvěcuje v Kristu svůj život Bohu. Při křtu je každý věřící povolán k oné dokonalosti lásky, která se uskutečňuje v řeholním životě.“ in: BOUBLÍK Vladimír: Boží lid, Řím, Křesťanská akademie, 1967.

PC 5, ET 4: „Celý život jste obětovali Bohu zvláštním zasvěcením, které má svůj kořen v zasvěcení křestním a dokonaleji je vyjadřuje.“

RD 7: „Řeholní sliby vytvářejí nové spojení člověka s Bohem .. toto spojení vyrůstá na základě onoho původního spojení, daného svátostí křtu. Řeholní sliby jsou zvláštním zasvěcením, které má svůj hluboký kořen v křestním zasvěcení a plněji je vyjadřuje. .. Kořeny tohoto uvědomělého a svobodného zasvěcení .. musíme hledat ve svatém křtu – svátosti, přivádějící nás k velikonočnímu tajemství, vrcholu a středu našeho vykoupení.“

- 1C setkání při výpravě do Dolních Kounic, do kláštera Rosa coeli.

Prostředí má navodit motivaci pro navazování na díla předešlých generací, má poukázat na bohatství, ze kterého smíme čerpat.

5.2.1.2. Druhé setkání – v domě Jablonném v Podještědí.

→ Premisa: Hodnotné rozhodnutí lze provést jen tehdy, je-li člověk zdravý, uzdravený nebo je-li na cestě uzdravování se (např. vztah k rodičům), tak se směřuje ke svobodě.¹⁶⁸

- 2A okruh – setkání nad tématy:

→ téma pro cestu zrání člověka: uzdravení

literatura např: VELLA Elias, op.cit. 52 - 63;

VANIER Jean, op.cit. 82 – 99;

→ téma pro cestu zrání křesťana: biřmování;

literatura např: MARCH Michael, op.cit. 30 - 36;

RAHNER Karl, op.cit. 43 – 55;

Communio 4/2005;

→ lectio divina:

Lk 12,8 – 12; Jan 3,5 – 8; 7,37 – 39; 16,7 – 15;

Lk 5,12 – 24.31; 6,18 – 19; 7,2 – 10; 9,1 – 2.6.11;

→ k diskusi:

Jak přijímám sebe sama?

Jsem vyrovnaná s tím, jaké mám tělo; s tím, že jsem žena?

Co se může skrývat za mými tělesnými či zdravotními problémy? Chci to řešit?

V čem se chci a v čem se potřebuji uzdravit já osobně?

Z čeho mám strach? Z nezdaru, odlišnosti, ze změny, ze ztráty, ze zrady?

K čemu slouží biřmování? Proč se vyžaduje před vstupem do řeholního života?

Jaké mám dary, jaké věci se mi daří? Co dělám ráda, nerada?

Co bych ráda dělala, studovala? Čemu by se ráda věnovala?

- 2B setkání v modlitbě:

růženec světla: křest; svatba; blahoslavenství; proměnění; eucharistie;

- 2C setkání při výpravě na hrad Lemberk.

Výprava na hrad Lemberk, kde žila s rodinou sv.Zdislava a blízké okolí, kde požehnaně působila, má vést k myšlence důsledného přijetí osobního poslání každého člověka a

---

¹⁶⁸ PI 15: „Aby se někdo mohl obětovat v poslušnosti, musí nejprve existovat jako osoba. Uchazeči potřebují vyjít z bezejmennosti technického světa, uznat se jako osoby a být jako osoby uznání, být váženi a milováni. Tito uchazeči potřebují nalézt pravou svobodu, aby osobně přešli od „toho, co se jim líbí“, k „tomu, co se líbí Otci“.

k důvěře, že Duch svatý k tomuto poslání udílí potřebné dary. Vlastní uzdravování sebe i druhých je pak plodem takto přijatého poslání k životu.

5.2.1.3. Třetí setkání v konventu v Bojkovicích.

→ Premisa: Člověka může plně osvobodit jenom Kristus. „Poznáte pravdu, pravda vás osvobodí.“¹⁶⁹

■ 3A okruh – setkání nad tématy:

→ téma pro cestu zrání člověka: zrání, svoboda;

literatura např: VELLA Elias, op.cit. 117 - 126;

VANIER Jean, op.cit.105 – 130;

→ téma pro cestu zrání křesťana: eucharistie;

literatura např: MARCH Michael, op.cit. 37 - 54;

RAHNER Karl, op.cit. 59 – 72;

Communio 2/2000; Amen 6/97; 7-8/98;

→ lectio divina:

Mt 26,26 – 28; Mk 14,22- 24; Jan 6,34 - 58;

Lk 14,25 – 33; 15,11 – 32; 18,18 – 27; 19,1 – 27; Mk 14,32 – 42;

→ k diskusi:

Lpím na nějakých iluzích a předsudcích?

Vnucuji okolí svou vizi a své úsilí k jejímu naplnění?

Jak mě vnímají druzí?

Mám často pravdu a ostatní se mýlí či jsou jednoduše hloupi?

Co mě osobně osvobozuje?

Jak respektuji svobodu druhých? Čím druhé spoutávám?

Kdo je mým vzorem, v čem a proč?

■ 3B setkání v modlitbě:

růženec bolestný: zahrada; bič; koruna trní; kopec a kříž; konec;

■ 3C setkání při výpravě na mariánské poutní místo Žitková.

Putování na Žitkovou v náročném terénu předhůří Bílých Karpat má symbolicky zpřítomnit nelehkou cestu člověka životem, ale s vědomím, že tajemná přítomnost Krista nás provází a je konkrétní posilou.

---

¹⁶⁹ PI 43: „Zdůrazňují se tyto body: stupeň lidské a křesťanské zralosti, všeobecné základní vzdělání, citová rovnováha .. Uchazeči musí především vědět, že chtějí-li svůj život věnovat Pánu, existují k tomu i jiné cesty než vstup do řeholní společnosti.“

5.2.1.4. Čtvrté setkání v konventu v Praze.

→ Premisa: Odpustit znamená toužit po jednotě a po míru. Jednota je konečným pokladem.¹⁷⁰

■ 4A okruh – setkání nad tématy:

→ téma pro cestu zrání člověka: odpuštění;

literatura např: VELLA Elias, op.cit. 104 – 110;

VANIER Jean, op.cit. 148 – 150;

→ téma pro cestu zrání křesťana: smíření;

literatura např: MARCH Michael, op.cit. 55 – 66;

RAHNER Karl, 75 – 93;

Amen 3/00;

→ lectio divina:

Mt 18,10 – 17; 18,21 – 35; Mk 2,1 – 12; 2,13 – 17;

Lk 7,44 – 50; 15,1 – 10; 17,3 – 4; 23,34;

→ k diskusi:

Dokážu se omluvit? Jakým způsobem o něco žádám?

Dokážu si přiznat chybu, dokážu to i před lidmi nebo mám vybudovaný „ochranný štít“?

Kritizuji často? Co tím sleduji? Co pro zlepšení dané věci dělám já?

Co jsem neodpustil sám sobě? Chci s tím něco dělat?

Umím odpustit, hledat cestu k odpuštění a usmíření s druhými?

■ 4B setkání v modlitbě:

slavný růženec: zmrtvýchvstání, plná jednota Syna a Otce, dar Ducha Uzdravitele a Utěšitele, přijetí Marie do nebe, Mariina koruna v nebi;

■ 4C setkání při výpravě na národní poutní místo Stará Boleslav.

Také národní poutní místo tragické bratrovraždy ve Staré Boleslavi je voleno se k dokreslení tématického symbolického rámce setkání. Reálně zpřítomňuje fakt lidské slabosti, ze které je ale východisko. Je jím Kristova cesta odpuštění, pokud před ním člověk vyzná svou slabost, lituje jí a chce se z ní uzdravit.

Pastorační práce se zájemkyněmi v této vrstvě končí osobním cíleným rozhovorem se sestrou z vedení kongregace o dalším zájmu. Pozvání k účasti na všech setkání pastorační vrstvy I však nadále platí i pro zájemkyně, které ho již absolvovaly.

¹⁷⁰ Srov. VANIER, op.cit., 148-151.

5.2.2. Pastorační péče vrstvy II – „já a Bůh a vy“

Program pastorační péče pro zájemce o řeholní život navazuje vrstvou II. Sestra pověřená animací pastorační péče sestaví s každou zájemkyní jednotlivě plán přicházení do komunity, seznámí s programem pastoračních setkání, který přizpůsobí osobní situaci zájemkyně. V duchovní rovině osobního doprovázení je zájemkyně opětovně svěřena do modlitební podpory jedné sestře. Dál je nezbytné domluvit péči o duchovní vedení knězem, popř. osobním zpovědníkem. Vrcholem této části pastorage je zvažované rozhodnutí zájemkyně vstoupit do formace. Vlastní program vrstvy II však stále pokračuje, až do doby řádného přijetí k formaci v prenoviciátu nebo končí přerušáním zájmu.

Délka pastorační části vrstvy II je plánována zhruba na jeden rok. Konkrétní délka respektuje osobní situaci zájemkyně.

Formou první vrstvy pastorage zájemců byl opakovaný intenzivní kratší pobytový kontakt. Pro následnou pastorační vrstvu II je zvolena kombinace dvou forem. První je časté kontaktní setkání, druhé je setkání pastorační. Obě formy se střídají. Závěrečné setkání je rekolekce společná se zájemci pastorační vrstvy I. Tuto rekolekci vedou bratři dominikáni.

5.2.2.1. Kontaktní setkávání zájemkyně a komunity.

Jde o časté, pokud možno pravidelné přicházení do komunity. Není-li tato varianta schůdná, lze doporučit kontakt na laickou větev téže duchovní rodiny, aby mohl zrát živý spirituální kontakt. Pro formu kontaktu je klíčový moment, kdy během pastorage dojde ke zlomové fázi, kterou je dovolení k bydlení v domě komunity.¹⁷¹ Vlastní kontakt přicházení do komunity se přirozeně změní a je nezbytné korigovat jeho četnost se sestrou, která se o pastorační zájemců stará.

Obsah kontaktního setkávání:

A - účast na společně slavené liturgické modlitbě podle možností zájemce i komunity; doporučuje se alespoň jednou v měsíci.

B - podíl na apoštolátní činnosti komunity (popř. na „akcích sezónního apoštolátu“ kongregace) jako dobrovolník nebo zaměstnanec; realizace tohoto obsahu a jeho četnost je značně individuální a záleží opět na možnostech komunity a zájemce po konzultaci a zralé úvaze animátorky s vedením komunity; nutnost kontaktu tohoto druhu není podmínkou.

---

¹⁷¹ Zde nutno připomenout požadavek PI 44: „bez účasti na celém životě komunity“; srov. části této práce 4.2.2. a v 5.2. vč. příslušné poznámky pod čarou.

5.2.2.2. Pastorační setkání zájemců vrstvy II.

Setkání je plánováno jednou v měsíci v rozsahu jednoho dne. Počet pastoračních setkání vzhledem k přibližně navržené délce jednoho roku je deset. (Viz tabulka programů.)

Obsah setkání:

A – rovina akademická:

Tématické oblasti – svátosti a životní stavy, historie společenství a hagiografie.

Forma – katecheze, přednáška, audiovizuální projekce.

B – rovina biblická –na témata k povolání v Písmu.

Témata – povolání v Písmu.

Forma – lectio divina.¹⁷²

C – rovina lidská „café a čaj“.

Forma – vzájemný dialog při společném setkání animátorky a zájemkyň nad „přátelským šálkem“ kávy či čaje.

D – rovina dozrávání člověka.

Téma – vybraná po konzultaci animátorky a odborníka (psycholog, psychoterapeut).¹⁷³

Forma – řízené setkání s odborníkem.

Animátorka pastorační péče zajistí u formační komise kongregace přednášející studijních, duchovních a specializovaných témat a domluví případné tematické zaměření jednotlivých rovin podle osobních situací zájemkyň.

---

¹⁷² Např. Masini, op. cit..

¹⁷³ Např. brněnské občanské sdružení Trialog.

Tabulka programů pastorační vrstvy II

	A rovina akademická	B rovina biblická	C - rovina „café a čaj“	D rovina dozrávání
1	Křest	Abrahám Gn 12,1 – 9	Vzájemný dialog a naslouchání	Seznamovací setkání.
2	Břimování a stav zasvěcení	Mojžíš Ex 3,1 - 14 Samuel 1S 3,2 – 9		Sociální percepce, jak se navzájem vidíme.
3	Manželství a stav manželů	David 1S 16,1 – 13		Sebepoznání, sebezřjetí.
4	Kněžství a stav duchovní	Jeremiáš Jer 1,4 - 10 Izaiáš Iz 6,1 – 10		Empatie – vnímavost, citlivost pro druhé.
5	Pomazání nemocných a stav životních zkoušek	Maria Lk 1,26 – 38		Milovat bližního jako sám sebe – přijetí sebe, přijetí druhých.
6	Eucharistie a smřření – každodenní křesřanský stav	Učedníci Mt 4,18 – 22 Mk 1,16 – 20 Lk 5,1 – 11 J 1,40 – 42		Co si přinášíme do dospělého života z vlastní rodiny.
7	Zakladatel a charisma společenství (sv.Dominik Guzmán a řád kazatelů)	Zacheus Lk 19,1 – 10		Moje rozhodování pro životní povolání – zralost, pravdivost, nejistota, reakce rodiny, vnitřní konflikty.
8	Vzrůst společenství a větvení v běhu časů (vznik kongregace)	Celník Lévi Mt 9,9 – 13 Mk 2,13 - 17 Lk 5,27 – 32		Syndrom vyhořlení.
9	Známí svatí	Šavel Sk 9,1 - 16 Sk 22,6 - 11 Sk 26,13 - 18		Život v komunitě – co posiluje, co oslabuje, jak mohu pomoci já sám.
10	Neznámí svatí	Křesřanské obce Zj 2 – 3		Jak zůstat svá v komunitě.

5.3. Závěr a zhodnocení projektu

Pečování „o zájem“ zahrnuje trojí. Jednak rozlišení pramene zájmu, jeho poznání a přiznání. K péči patří přirozeně prohlubování zájmu a třetí oblastí je vedení k realizaci zájmu.

Projekt pastorační péče o zájemce řeholního povolání navržený v této kapitole pokrývá ve své délce přibližně dva roky a obsahuje několik zlomových momentů. Jsou jimi cílené rozhovory se zájemci a osobní vyjádření se zájemce k růstu jeho zájmu.

Předložený projekt lze závěrem konfrontovat s odbornou literaturou. Ta uvádí několik hledisek pro dosažení cíle. Mezi požadované vlastnosti připravovaného projektu má patřit personalizace přístupu, tedy konkrétní situace zájemce, který má různé potřeby. Dalším požadavkem je struktura zaručující svobodnou volbu: místo, prostředí, styl života musejí na počátku zůstat tytéž, ne život „jako řeholník“. Patříčné jsou pedagogické a duchovní prostředky: duchovní rádce, společná setkání, rada psychologa. Od animátora se požaduje pravdivé posouzení nároků kladených na zájemce: odpovídající fyzické a psychické zdraví; ujištění, že se jedná o autentického katolíka; správný úmysl v psychologickém, morálním i katolickém významu; dostačující rysy zralosti umožňující žít život svobodně a odpovědně.¹⁷⁴

Myslím, že v předloženém projektu se trojí rozměr péče i požadavky doporučené odbornou literaturou dostatečně realizují a projekt je možno zkušebně uvést v současné situaci daného společenství v realitu.

---

¹⁷⁴ srov. Kiwior, op. cit., 106-107.

6 Závěr

Požadavek vyslovený v úvodu zařadit tento projekt jako samostatný předstupeň formačního plánu „Ratio formationis“, byl zohledněn z několika různých směrů. Především návazností na normy obecné i vlastní, pestrostí odkazů na současné dokumenty církve a reflexemi teologů. Problém terminologický, nejednoznačnost a neustálenost je fakt provázející asi každý předcházející či přípravný stupeň k nějakému konání. Je důležité tento fakt respektovat, ponechat mu přirozený vývoj, ale zároveň jasně rozlišit hranici vztahů a následně s nimi volit cílenou činnost. Mladé lidi se zájmem o řeholní život můžeme zpočátku nazývat zájemci, kandidáty, aspiranty aj., ale musíme zvážit, jakou činnost s nimi začneme rozvíjet. Kdy je na místě pastorační péče, kdy může začít formace.

Praktické vyústění práce graduje ve vlastním projektu pastorační péče. Konkrétní ověření a nezbytné doplnění v praxi ukáže, nakolik je vložena naděje v této práci přínosem pro zájemce o řeholní život i pro řeholní společenství.

Přehled použitých zkratk

- CIC...Kodex kanonického práva
CNChA...Congregavit nos i unum Christi amor
EE ...Elementi essenziali
ES II...Ecclesiae sanctae II
ChfL ...Christifideles laici
KKC...Katechismus katolické církve
LG ...Lumen gentium
MR ...Mutuae relationes
NMI ... Novo millenio ineunte
PC ...Perfectae caritatis
PI...Potissimum institutioni
RC ...Renovationis causam
VC ...Vita consecrata

Přehled použité literatury

- prameny:

Dokumenty II.vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

Katechismus katolické církve, Praha: Zvon, 1995.

KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA: Znovu začít od Krista. Obnovené úsilí zasvěceného života v třetím tisíciletí, (ze dne 19.5.2002), Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2003.

Stanovy České kongregace sester dominikánek, Brno: Vlastní náklad, 2000.

- knihy:

BENEDIKT XVI.: Encyklika Deus caritas est, Praha: Paulínky, 2006.

BORRIELLO OCD Luigi, Jana od Kříže OCD: Pak přijď a následuj mě, Praha: Paulínky, 1997.

BOUBLÍK Vladimír: Boží lid, Řím: Křesťanská akademie, 1967.

BOULAD SJ Henri: Všechno je milost, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.

CLOUD Henry, TOWNSEND John: Hranice, Praha: Návrat domů, 2004.

GOGOLA OCD Jerzy (ed.): Řeholní formace, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002.

JAN PAVEL II: Apoštolský list papeže Jana Pavla II. na závěr jubilejního roku 2000 *Novo millennio ineunte*, (ze dne 6.1.2001), Praha: Sekretariát ČBK, 2001.

JAN PAVEL II: Kodex kanonického práva *Codex iuris canonici*, (ze dne 25.1. 1983), Praha: Zvon, 1994.

JAN PAVEL II: O povolání a poslání laiků v církvi a ve světě *Christifideles laici*, (ze dne 30.12.1988), Praha: Zvon, 1990.

KAPLÁNEK Michal: Pastorece mládeže, Praha: Salesiánská provincie, 1999.

Kněz, pastýř a vůdce farního společenství, (ze dne 4.8.2002), Praha: Sekretariát ČBK, 2002.

Liturgie hodin III, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2003.

MARCH Michael: Uzdravování skrze svátosti, Praha: Portál, 1992.

MASINI Mario: Úvod do „Lectio divina“, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993.

OPATRŇÝ Aleš: Malá příručka pastorační péče o nemocné, Praha: Pastorační středisko, 2001.

OPATRŇÝ Aleš: Pastorační péče v méně obvyklých situacích (I.část), Praha: Pastorační středisko, 2000.

- OPATRŇY Aleš: Pastorační situace u nás, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.
- Pastorační plán sekce pro mládež ČBK, (ze dne 17.4.2002), Praha: Sekretariát ČBK, 2002.
- PRONZATO Alessandro: „Ale já vám říkám“, Svitavy: Trinitas, 1995.
- RAHNER Karl: O svátostech v církvi, Praha: Scriptum, 1993.
- RUPNIK Marko Ivan: Uvedení do duchovního života, Velehrad: Refugium, 2003.
- SAK Petr: Proměny české mládeže, Praha: Petrklíč, 2000.
- SHEEN Fulton J.: Pokoj v duši, Řím: Křesťanská akademie, 1969.
- VANIER Jean: Cesta k lidství, Praha: Portál, 2004.
- VELLA OFMconv. Elias: Ježíš, moj uzdravovateľ, Bratislava: Per Immaculatam, 2002.
- WIDER OCD Dominik: Výchova k modlitbě, in: Řeholní formace, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002.
- Zasvěcený život ve světle reformy II.vatikánského koncilu, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997.
- ZVĚŘINA Josef: Odvaha být církvi, Mnichov: Opus bonum, 1983.
- ZVĚŘINA Josef: Pět cest k radosti, Praha: Vyšehrad, 2003.
- ZVĚŘINA Josef: Teologie agapé, Praha: Scriptum, 1994.

- časopisy, studie:

- DUKA OP Dominik: O zasvěceném životě v dnešní církvi, in: MKR Communio 3-4 (2004), Svitavy: Trinitas, 2004, 321-340.
- KOHUT OCD Pavel Vojtěch: Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy, in: MKR Communio 3-4 (2004), Svitavy: Trinitas, 2004, 242-266.
- NOVOTNÝ Vojtěch: Církev v nerozdělené lásce a vydanosti, in: MKR Communio 3-4 (2004), Svitavy: Trinitas, 2004, 267-278.
- OLIVE Dom Patrik: Bůh je svobodný, může nás zaskočit, in: Salve 1 (2006), Praha: Krystal OP, 2006, 57-76.

- interní texty řeholních společností:

- Pracovní text Provincie kapucínů v ČR: Vlastní náklad, rok 2000.
- Pracovní text Kongregace Milosrdných sester III.řádu sv.Františka v Opavě: Vlastní náklad, rok 2000.
- Neuveřejněný rukopis Comunitá Marianista: Tape della della formazione, anno 2000.